

საქართველო

საქართველოს
შრომისა და
კულტურის

1915

ივლისი № VII

მოზრდილთათვის

რედაქცია სთხოვს ხელის მოძწერტ, რომელთაც
წლის მეორე ნახევარის სვედრი ფული არ შემოუტა-
ნიათ, დაახქრონ გამოკზავნა, რათა ჟურნალის კზავნა
არ მოესპოთ.

ნაკადული

საგზაო-საფოსტო
სამსახური
თბილისი

წელიწადი 86-XI.

№ 7

ივლისი 1915 წ.

296

† ვაჟა-ფშაველა, 1861—1915 წ.

გადაიტვიჭა 27 ივლისს.

შინაარსი

I—ვაჟა-ფშაველა, —სურათი	1
II—ვაჟა-ფშაველას გადაცვალება, —ლექსი სავლეთ აზერბაიჯანისა	3
III—ვაჟა-ფშაველა, —ილია ნაკაშიძისა	5
IV—გათენდა დილა, —ლექსი დ. კლიოზაშვილისა	13
V—მუხა, —ლექსი დ. კლიოზაშვილისა	16
VI—ძველი და ახალი, —დავ. კაფოსანიძისა	20
VII—მამის ყვავილი, —გაბრიელ გოგუაძისა	22
VIII—სურათი და თხზულება, —ივანე-არაკი ილია სიხარულიძისა	29
IX—გმირი, თანაგრძობა, —რაბინდრანათ თაგორისა, თარგმანი ნინო ნაკაშიძისა	32
X—რაბინდრანათ თაგორი, ა. ნ—ძისა	36
XI—მყვინთავები, —მოთხრობა კლეველენდისა, თარგმანი შაგატასა	39
XII—ბრძოლა ადამიანისა ბუნებასთან, —ივ. როსტომიშვილისა	50
XIII—წერილები რედაქციის მიმართ ღ შემოწირულებანი	61
XIV—გასართობი, —შარადა და აღსნა	64

ვაჟა-ფშაველა და დავით კლდიაშვილი

ვაჟა-ფშაველას პედაგოგიკა

(მიბაძვა)

აქა—დაქრილი არწივი
შავ სიკვდილს ეომებოდა,
ეწადა მგოსანს ადგომს,
მაგრამ ველარა დგებოდა;
ვინ იცის—გულში რა ჰქონდა,
რა უფრო ენანებოდა?

თავის ტოლ-ამხანაგები
გვერდში არ ეგულებოდა!.
ვაჟას სიკვდილი ვაიგო,
ქართველი გამწარდებოდა;
მამა-დავითის გორანდე
კენესის ხმა ავარდებოდა;
იქ ილია და აკაკი
საფლავში ატირდებოდა.

მამული მრავალ-ტანჯული
 ხელახლად იმდღურებოდა;
 ჩანჩქერი მწარედ მოსთქვამდა
 და ქვა-კლდეები სკდებოდა;
 მთების დეკა და ლვიანი
 მგლოვიარობით სკუნებოდა;
 გველივით გრძელი ფესვები
 ალაგ-და-ალაგ ტყდებოდა;
 ვაჟის სტვირს შეუზიკავსა
 ობოლი კრემლი სწყდებოდა...
 მაგრამ იმედი, ცის ნიჭი,
 კვლავ გულში გვესახებოდა:
 თუმც ვაჟა მოკვდა სხეულით,
 სულით კოცხალი რჩებოდა.
 სიკვდილმა ვერაფერი ჰქნა,
 ტყუილად იქადებოდა!
 დილაზე მზე ამოვიდა,
 შიგ ვაჟა იხატებოდა,
 ველი, მინდორი ჰყვაროდა,
 ყვავილი იფურჩქნებოდა,
 და ჩენი ვაჟა-ფშაველა
 მკვდარიც-კი არა კვდებოდა!...

სავლე აბულაძე.

ვაჟა სახელმწიფოში.

ვაჟა-ფშაველა

(ლუკა რაზიკაშვილი)

აქა დაიბადა 1861 წელს სოფელ ჩარგალში (თიანეთის მაზრაში, ფშავეთში). მამა მისმა, მღვდელმა პავლე რაზიკაშვილმა, მიიბარა იგი თფილისის სასულიერო სასწავლებელში. ამ სასწავლებლის მესამე კლასიდან ვაჟა გორის საოსტატო სემინარიაში გადავიდა, სადაც პირველად დაიწყო მოთხრობების და ლექსების წერა.

სემინარიის კურსის დასრულების შემდეგ ვაჟამ თავის სოფელში, ჩარგალში, მასწავლებლის ადგილი მიიღო. ამ ადგილზე დაჰყო ორი წელიწადი, შემდეგ გაემგზავრა რუსეთის სატახტო ქალაქ პეტერბურგში, სადაც უმაღლეს სასწავლებელში, უნივერსიტეტში, შევიდა თავისუფალ მსმენელად და გამოჩენილ პროფესორების ლექციებზე დადიოდა. სიღარიბის გამო ვაჟა იძულებული გახდა შინ დაბრუნებულიყო. სამშობ-

ლოში ვაჟამ მასწავლებლის ადგილი იშოვა ერთ-ერთ მასწავლებლის ადგილი მისცა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების გამგეობამ სოფელ თონეთში. დიდხანს არ ყოფილა ვაჟა ამ სოფელში მასწავლებლად და თავის ცოლ-შვილით ისევ სამშობლო სოფელში, ჩარგალში, დაბრუნდა, სადაც გლეხურად ცხოვრობდა, ყოველნაირ სასოფლო მუშაობას ეწეოდა და, როცა დრო ხელს უწყობდა, ლექსებს და მოთხრობებს სწერდა. გადაიცვალა 27 ივლისს, 1915 წ

რად გვიყვარს პოეტები, რადა ვცემთ პატივს მათ სახელს? რომ დავფიქრდეთ, შემდეგი აზრი დავგვებადება: იმიტომ გვიყვარს პოეტები, რომ იმათ ადამიანი უყვართ, ადამიანის განთავისუფლება სწყურიათ ყოველნაირ ჩაგვრა-წვალეზისაგან, სწყურიათ ადამიანის სრული ბედნიერება, რომ მისი ცხოვრება მზის შუქსავეთ ბრწყინვალე და ნათელი იყოს. ყველა ეს პოეტების ნაწერებში სჩანს, და ამიტომ გვიყვარს პოეტები; ჩვენი ვაჟა-ფშაველაც ამიტომ გვიყვარს.

ვაჟა კავკასიონის მთებში დაიბადა, სოფელ ჩარგალში. ბავშობა მწყემსობაში გაატარა, და ამიტომ შეიყვარა მთები, ამწვანებული მინდორ-ველები, კლდეები და ტყეები, კავკასიის მთების დიდებული მწვერვალები. ვის არ წაუკითხავს ვაჟას „შელის ნუკრის ნაამბობი“, „ია“, „ხმელი წიფელი“ და სხ. შელის ნუკრს, იას, ხმელ წიფელს ვაჟა ბავშობიდან გაეცნო, შეიყვარა ისინი და ჩვენც შეგვაყვარა. რადგან ძლიერ შეიყვარა პოეტმა ობოლი შელის ნუკრი, იმიტომ შეიძლო ასე საუცხოვოდ აწერა იმისი დაბეჩაეებული, გაქირვებული ცხოვრებისა, იმიტომ ესმის ასე კარგად, ჰგონობს ასე ღრმად, თუ რა იყო პაწია შელის ნუკრისათვის დედა-მისი, რომელიც ძუძუს აწოვებდა, ეალერსებოდა, უფრთხილდებოდა თავის ბარტყს. პაწია შელის ნუკრს დედა მოუკლეს, იმიტომ „ემინია მას, კანკალებს, მუდამ დღე სიკვდილს ელის, გზა-არეული დაეხეტება... ღმერთო, რამდენი მტერი ჰყავს!“

ვისია ასეთი წრფელი გრძნობით ნათქვამი სიტყვები
 თუ არა ჩვენი პოეტის, ჩვენი ვაჟა-ფშაველასი. იგი უწევს

ვაჟა-ფშაველი და ალექსანდრე უხბუცი.

დედობას პაწია დაობლებულ შელის ნუკრს, თავს ევლება,
 ესიყვარულება, ძალიან ებრალება და მტრებისაგან იფარავს.
 პოეტმა შეიყვარა საცოდავი, პაწია, დაობლებული შელის ნუკ-

რი, შესძლო სიტყვით ამ სიყვარულის მხატვრულად გამოხატა, ღრმა გრძნობა გამოხატა თავის სიტყვებში.

გული გვიწუხს, შიშით ვკანკალებთ, როცა შელის ნუკრის შემდეგ სიტყვებს ვკითხულობთ: „უკვებ ჩემს თავზედ ქექა-ქუხილი გაისმა. ავიხედე მალა: მხრებ-შეკუმშული, ნისკარტ-დაღებული, უზარ-მაზარი ლეგა ფრინველი მოდიოდა პირდაპირ ჩემკენ. მე, შეშინებული, ტყეში გადავხტი. წამოვიდა ის წყეული ფრინველი, ტანი ველარ შეიმაგრა და ჩემს ნადგომ ადგილს დაეცა“...

შელის ნუკრთან ერთად შიშის ერუანტელი გვივლის ტანში, მაგრამ ამავე დროს რაღაც საიმედო გრძნობაა ჩვენ გულში, რაღაც სიამეს ვგრძნობთ, თითქო ის ფიქრი გვასულდგმულებს, რომ ჩვენი პოეტი, ძვირფასი ვაჟა, როგორც მოსიყვარულე დედა, არ დაანებებს იმ საშინელ, უზარმაზარ ლეგა ფრინველს შელის ნუკრს ჩასანთქმელად, თავგანწირულად დაიცავს ბასრ კლანჭებისაგან.

აი, რატომ გვიყვარს ვაჟა, ჩვენი პოეტი: გვიყვარს იმიტომ, რომ მას ყოველი ცოცხალი სულდგმული ებრალება, ეცოდება, სულ იმაზე ფიქრობს, რომ არაფინ დაიჩაგროს ამ წუთი-სოფელში, სუსტი ძლიერმა არ სტანჯოს, ძმობა, ერთობა და სიყვარული იყოს ყველგან გამეფებული.

1901 წელს ქართულ ჟურნალ „მოამბეში“ დაიბეჭდა ვაჟა-ფშაველას პოემა „გველის მკამელი“. პოემაში მოთხრობილია მინდიას თავგადასავალი, რომელმაც ბოროტი სულების, ქაჯების ტყვეობაში თორმეტი წელიწადი დაჰყო. ისე დაიჩაგრა და გამწარდა მინდია, რომ იმედი გადაუწყდა და თავის მოკვლა განიზრახა. ქაჯების ჩვეულებრივი საკმელი-მოხარშული გველები იყო, და სწორედ ეს გველები შეკამა მინდიამ, რომ თავი მოეწამლა და მომკვდარიყო. უცნაურმა საკმელმა სწორედ საოკრად იმოქმედა მინდიაზე: იგი სრულებით გარდაიქმნა, გამოიცვალა, ახალი კაცი შეიქმნა: თვალები აეხილა, ყურთა სმენა შეტის შეტად მახვილი გაუხდა, ფრინველების

ენა მისთვის გასაგები შეიქნა; მხეცები, მცენარეები, ხეები
 ესაუბრებოდნენ მინდიას და თავის საიდუმლოს უზიარებდნენ.

ვაჟა-ფშაველა (ჯეჯარი იქვს); მარცხით ი. ავდოშვილი, ჰანა (კეას ძმა), შორ მღვიმელი და
 ვაჟა შვილი. დარბინა: ვაჟა ძები — თედო, და ალექსანდრე რაზაკაშვილი.

დიდი პატივისცემა მოიპოვა მინდიამ ხალხში: ყველანი აღმერ-
 თებდნენ, როგორც გმირს, რომელმაც მიანიჭა ხალხს მტერ-

მკურნალო
დაწესებულება

ზე გამარჯვება და იკისრა სნეულთა მკურნალო
რეებმა გაუზიარეს მინდიას თავისი საიდუმლო, უთხრეს,
რომელ მათგანს რა სამკურნალო ძალა ჰქონდა და ამ მცენა-
რების საშუალებით იგი არჩენდა სნეულებს, დაქრილებსა
და დასახიჩრებულებს.

გაზაფხული სალამს უძღვნიდა მინდიას, ფრინველები
მზიარულად ეგებებოდნენ, ყვავილები სურნელებას უკმევედნენ.
მინდია უზიარებდა მის გარშემო მყოფ ხალხს თავის საიდუმ-
ლოს, — ეუბნებოდა ბუნების ენა მესმის, ქვებსა და მცენა-
რებს ვებასებო.

ეს მინდია — ჩვენი პოეტი ვაჟა-ფშაველაა: ვაჟასაც, მინ-
დიასავით, თვალები ახილული და ყურთა სმენა მახვილი აქვს;
იმასაც ესმის ფრინველების, მხეცების, მცენარეების ენა, ესაუ-
ბრება და ასაუბრებს იმათ და იმათ მიმართ წრფელ სიყვარულს
გვიღვიძებს გულში.

ახლა ვაჟას ერთ პოემას გადავავლოთ თვალი, — „სტუმარ-
მასპინძელს“, სადაც პოეტი აგვიწერს ჩვენი მთის ხალხის,
ცხოვრებას, ომსა და მშვიდობიან ყოფას.

ხევსური ზვიადური ღამე მთებში დადის და მიაგნებს
ქისტის ჯოყოლას ქოხს, სადაც მას ბინას აძლევენ. ზვიადურ-
ი ქისტების მოსისხლე მტერია. მან მოჰკლა ამ რამდენიმე
წლის წინად მასპინძლის, ჯოყოლას, ძმა. ჯოყოლი ზვიადურს
ვერ იცნობს სახით, ამიტომ, როგორც სტუმარს,
ხალისიანად ეგებება. რომც იცნობდეს, მაინც მიიღებს, რად-
გან სტუმარი, მთის ხალხის სიტყვით, ღვთისაგანაა გამოგზავ-
ნილი. აი, როგორ აგვიწერს პოეტი ჯოყოლას ქოხს:

„ცეცხლი ჰკრთებოდა ღველფზედა.

ჩონგურს უკრავდა დროული,

კაცი რამ უჯდა გვერდზედა,

დამღერდა გმირობისასა,

მამა-პაპათა ცდისასა“.

.....

ერკვენული
ქება ჩემთვისაა

მოხუცმა იცნო ზვიადაური. ზარ-დაცემული რეული წამოდგა, გავიდა გარედ და მალე მთელი სოფელი შესძრა: ჩვენმა მეზობელმა ჯოყოლამ ჩვენი მოსისხლე მტერი ზვიადაური სტუმრად მიიღო. ჯოყოლას არაფრის გულისათვის არ უნდა გასცეს თავისი სტუმარი. ასტყდება დიდი ამბავი. ბოლოს სოფელი ძალით წაართმევს ზვიადაურს.

დიდი გაკირვება აღგია მთიულ ხალხს: კლდე-ღრეებში და მთის კალთებზე ცხოვრობს, სადაც ნიადაგი ერთობ მწირია, ისე რომ მთიულ კაცს, თუშს, ფშავესა და ხევსურს მეტი გზა არა აქვს—საქონლის მოშენებას უნდა მისდიოს. აქაც ყოველ ფეხის გადადგმაზე ბრძოლა სკირდება, ყოველნაირ ნადირისაგან უნდა დაიცვას ცხვარი და საქონელი. ამ ბრძოლაში მთიული კაცის ბუნება გაკაყებულია: იმას არ ეშინია წვიმა-ავდრის, ქექა-ქუხილის, მთის მრისხანე ნიაღვრის. ამავე დროს იმან კარგად იცის, რომ მის მეზობლებსაც ამგვარი გაკირვება აღგიათ კარზე, თავისი საკუთარი გამოცდილებით შეგნებული აქვს და პატივს სცემს ადამიანს, თავის მეზობელს, მასთან სტუმრად მოსულს, მტერიც რომ იყოს ეს მეზობელი. სტუმარი მასპინძელს ენდობა, მასთან დასვენება უნდა მძიმე მუშაობისა და განვლილ გაკირვების შემდეგ. სტუმარი ღვთისაგან გამოგზავნილია, იმ ღვთი-

ვაჟა-ფშაველი მუშაობს თავის სახლში.

საგან, რომელიც ძმობა ერთობას ავალებს ყველსა ერთობა
სტუმარი მასპინძლის მეგობარია.

ყველა ეს კარგად გვესმის, როცა ვაჭა-მშაველას ნაწერებს ვკითხულობთ, გვესმის იმიტომ, რომ პოეტმა შეიყვარა თავისი მთიული ხალხი, კარგად გაიცნო მისი გაჭირვება, მძიმე ყოფა-ცხოვრება, გაიცნო მისი შეუდრეკელი მზნეობა და საუცხოო ლექსების საშუალებით ჩვენც გაგვაცნო და და შეგვაცყვარა.

როცა ვაჭას ნაწერებს ვკითხულობთ, კარგად გვესმის, რატომ არის მტკიცედ დაცული მასპინძლობა და სხვა კარგი ძველი ჩვეულება მთებში. ადამიანი ადამიანს რომ არ დაეხმაროს ამ მიუვალ კლდე-ღრებში, სხვა ვინ დაეხმარება, ვისი იმედით უნდა იყოს, ვის უნდა მიენდოს ის მთიული კაცი, რომელსაც ყოველ ფეხის გადადგმაზე საფრთხე მოელის?

მთებში ცხოვრებამ გულად ადამიანად აქცია მთიული კაცი. მხალღი, ჯაბანი ადამიანი იქ იშვიათი მოვლენაა. ყოჩაღობას, გულადობას დიდი პატივისცემა აქვს ხალხში მოპოვებული. ამას ყურადღებით ეკიდება ჩვენი პოეტი, ბევრგან მოხსენებული აქვს ქება-დიდებათ თავის ნაწერებში. პოემა „სტუმარ-მასპინძელში“ ერთი საყურადღებო ადგილია: მოკლეული მტრის, ზვიადაურის, გვამს სვავ-ყორნებისაგან იცავს ქისტის ქალი—ალაზა. ზვიადაური ვაეკაცურად მოკვდა, შიში არ გაიფლო გულში, ამიტომ პატივს სცემენ მის სახელს.

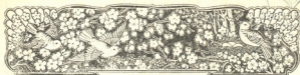
ვინც მეგობარს, მეზობელს უმტყუნებს, გასცემს, გაჭირვებაში მარტო დასტოვებს—ზიზღის ღირსია მთიული კაცის თვალში. ძველი დროიდან, როცა განუწყვეტელი ომი და ლაშქრობა იყო ჩვენ სამშობლოში, აღიზარდა ხალხის გულში ერთურთის დახმარების, კავშირის გრძნობა. თუ მთიულმა სოფელს უღალატა, იგი ხალხის თვალში წმიდა გიორგისაგან დაწყველილია, განდევნილ უნდა იქნას. როცა გამცემი კაცი მოკვდება, იმას სოფლის საერთო სასაფლაოზე არ მარხავენ

მთიულეები. ეს დიდი სასჯელია იმათ თვალში. ყველა ეს მხატვრულად, პოეტურად აგვიწერა ვაჟა-ფშაველამ.

ჩვენი პოეტი ეძებს ჩვენი ხალხის სულსა და გულში ძლიერ, სანუგეშო გრძნობებს. ხალხის წარსული ცხოვრება და დღევანდელი დრო მტკიცედ დაკავშირებულია მის ნაწერებში. ყველგან, სადაც-კი პოეტის ენა მეტყველებს, თქვენ ნათლად ხედავთ, რომ ჩვენი ხალხი წელში გატეხილი არ არის. მართალია, იგი ღარიბია, ძლივს შოულობს ლუკმა პურს, დიდი ბრძოლა სჭირია ბუნებასთან, მაგრამ მაინც იგი სულითა და გულით დაჩაგრული არაა. პოეტის შემოქმედება ძლიერი მხნეობითაა სავსე, და ამიტომ მკითხველი მხნედ არის, სულით არ ეცემა, იმედით შეჰყურებს მომავალს.

ილია ნაკაშიძე.

სული
თქვა

გათენდა დილა

ათენდა დილა...

ცამ მოიღობინა;

ააპრილა მზემ თვის სხივები.

წყარომ ანკარამ,

ანცმა, პატარამ,

მზის სხივს აფრქვია ცრემლის მძივები.

გათენდა დილა...

ტია და ტია,—

თავ-დავიწყებით უსტვენს ბულბული;

მორცხემა იამა,

თავაზიანმა,

ყველას გადუხსნა თავისი გული.

გათენდა დილა,

საამო დილა:

მალლა ტოროლა ლექსს აწკრიალებს;

მინდვრად და მთაში,

თვალ-უწვდენ ცაში,

ანცი მერცხალი სცურავს, სრიალებს!..

გათენდა დილა,

წამოდგა მინა,

მსწრაფლ მიიბრინა ბაკის კარზედა;

გაალო კარი,
 უღელი ხარი
 მღერით წაასხა საქოვარზედა:

გათენდა დილა...
 ცამ მოიღბინა...
 რა საამოა დილა ასეთი!..

ოჰ, გაზაფხულო,
 სასიხარულო,
 დიდება შენდა, გწყალობდეს ღმერთი!..

დ. ელიოზიშვილი.

მ უ ხ ა

რიალ შინდერის შუა გულზე
მარტოდ ვდგევარ...
ამაყი ვარ,
რომ ამ ცხელსა გაზაფხულზე
ჩემი ჩრდილით,
მარად გრილით,
შალამოს ვცხებ ყველას წყლულზე!

შეხეთ ქედანს... დასიცხული
ჩემკენ მოჰქრის,
ჰვენესის და სტირს,
ვერ მოუთქვამს შევებით სული!...
მოდით მალე,
გენაცვალე,—
დავიამო ხელად წყლული!..

ე, მებრესაც ხბო და ძროხა
 აქ მოუდის,
 შუბლს ოფლი სდის...
 ცით მერცხალმაც დამინახა,
 ჩემს ტოტებში,
 შრიალეებში
 მოიღვინა... სიტკბო ნახა!..

ტრიალ მინდვრის შუაგულზე
 მარტოდ ვდგევარ...
 ამაყი ვარ,
 რომ ამ ცხელსა გაზაფხულზე,
 ჩემი ჩრდილით,
 მარად გრილით,
 მალამოს ვცხებ ყველას წყლულზე!

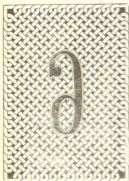
დ. ელიოზიშვილი.

ქველი და ახალი

I

ართლა რომ ბედნიერია ილარიონ ბერი: ცხოვრობს ძველ მონასტერში, რომელსაც საუცხოვო ტაძარი აქვს. ხეობა, სადაც მდებარეობს მონასტერი, მეტად ლამაზია: მთები, მოკაზმული დაბურულ ფიჭვნარით, დასცქერიან მიდამოს ამაყად, რადგან მათში ჰბუდობენ თვით ფრინველთა მეფენი—ცხვირ-კავიანი არწივნი. თით-

ქოს განგებ, იდუმალი სიჩუმე ტრიალებს მონასტრის გარშემო; ნამდვილად კი ბუმბერაზი ბუნება აქ უკრავს ადამიანს ბაგეს და გულში აღაპარაკებს. ამ სიჩუმეს ძველად ხსნიდნენ აქ არსებულ ღვთის ძალით, რომელიც ლოცვის გუნებას უღვიძებდა ადამიანს.

მარტოდ-მარტო სცხოვრობს აქ ილარიონ ბერი და უზომოდ ბედნიერია, რადგან უნთია გულში არა-ქვეყნიური სიყვარული ტაძრისადმი. ძლიერია მისი გრძნობა, მაგრამ მასთან ერთად მტანჯველიცაა, ვინაიდან ეჭვებითაა სავსე: ფრინველი ბუდეს ვერ გაიკეთებს ტაძრის გაცვეთილ კედელში, თავმდაბალი ლელვის ხე ვერ გაშლის იქ თავის შეფოთლილ ტოტებს. მოხუცის ცხოვრების ერთადერთი თანამგზავ-

რი აქ ფუტკარია, რადგან იგიც გულწრფელი ღვთის მსახურია, და მისი ბზუილი შორს გაისმის ხეობაში, განუწყვეტელ ლოცვად უფლისადმი.

უსწავლელია ილარიონი, მაგრამ გულითა გრძნობს, რომ ტაძარი ძველთაგან-ძველია. ვანა ქვის ლავგარდანი, ეკლესიას რომ შემორტყმია კოხტა არშიად, და თლილის ქვით დახურული გუმბათი ამასვე არ ამტკიცებს?!. ილარიონი დარწმუნებულია, რომ აგურის კედლებიც ოდესღაც ქვითა ყოფილა გადაკრული, მაგრამ ცოდვილ ადამიანს გაუძარცვია ღვთის სავანე. ამიტომაც, თუმცა მის მოხუცებულ ძვლებს ღამე მაინც მოსვენება ესაჭიროება, ძილს არ იკარებს ახლო დიდხანს: დასტრიალებს ასასივით ტაძარს მუდამ ღამ, ნამეტნავად სამხრეთის ქვის შესავალს, რომლის რგვალი თალი მორთულია ვაზის ფოთლების ჩუქურთმებით, გარეგანი კედელი კი, მოყვანილ წვრილ სვეტებზე დაყრდნობილი,—სამი წნულ-ჩუქურთმიანი კოპით.

უწყალო დრო უკვე სწვევია ტაძარს და დაუნდობლად არღვევს კედლებს. ილარიონი თავისი უძლური მოხუცი თვალებით ხედავს ეამთა მსვლელობის გამო გაოხრების კვალს ღვთის სავანეზე და თავისებურად ებრძვის მას: გაცვეთილ თლილ ქვების მაგიერ, რომლითაც მოფენილი ყოფილა იატაკი, მას ალაგ-ალაგ ჩაუსმევიანებია მლოცველთა შემოწირულობით ნაყიდი თიხის ფერადი ფილაქანი; ოდესღაც ქვის დაბალ კანკელის მაგიერ დაუდგმევიანებია უშნო, მაღალი ხის კანკელი, რომლიდანაც გამოიყურებიან აგრედვე უშნო ხატები უცხო სახეებით.

კმაყოფილია ილარიონი თავის ნამოქმედარით და ამბობს, რომ მოისვენებს მხოლოდ მაშინ, როდესაც შეაკეთებინებს როგორმე ღვთისმშობლის და იესო ქრისტეს გამოხატულობას, საკურთხეველის თაღზე რომ შენახულა.

II

ზედ მონასტრის კარზე ჩუხჩუბებს წყარო, ცივი, როგორც ყინული, და ბროლივით ანკარა. გზას მისდევს ხტუნაობით პაწია მდინარე, აქა-იქ ლამაზად გადაღობილი ვეებერთელა ქვებითა. მზიბლავი გზა, გრილი ჩრდილი, მაცოცხლებელი წყარო და ძველი ტაძარი დიდძალ ხალხს იზიდავდა ზაფხულობით ძველად და ახლაც მახლობელ სააგარაკო სოფლებიდან, ნამეტნავად უზრუნველ და სილამაზის თაყვანისმცემელ ახალგაზღობას. ბედნიერია ილარიონი, როცა შეუძღვება მიმსვლელებს ტაძარში და უჩვენებს ღვთის საფანეს. მაშინ მკრთალი, უსისხლო სახე მისი, თეთრის წვერითა და თმებით შემკული, ცეცხლივით მოელვარე თვალები—წმიდა სვიმეონს მოგაგონებს, ბედნიერს, რომ ეღირსა ქრისტე-ღმერთის ხელში აყვანას.

დღესაც მშვენიერი ზაფხულის ამინდი დგას, და მონასტერს სწვევია ახალგაზღობა, რომლისა შორის სიძველეთა მკოდნეც არის. ტაძარში ხმაურობა ასტყდა. ქაბუკი მეცნიერი მოწიწებით ათვალეგრებს ყველაფერს და უზიარებს თავის შთაბეჭდილებას დამსწრეთ.

— მითხარი, რას ნიშნავს ეს სამი გემი*) ეკლესიისა?— ეკითხება ერთი მათგანი.

— ეგ, ჩემო კარგო, ნაშნავს იმას, რომ ღმერთი ერთია, ხოლო სამპიროვანია, — უპასუხებს მეცნიერი.

— ესეც ძველი ხატია, აი, კანკელში, სერობა?

— არა, ეგ ხატი ახლა დავახატვინე; მე რომ არ ვყოფილიყავ, ეგ ლამაზი კანკელი სულ არ იქნებოდა, — ერგვა ლაპარაკში ილარიონი და იძახის თავმოშწონედ: — აი, ეს იატაკიც ჩემი გაკეთებულია; აქ ხომ აღამიანი ვერ გაივლიდა

*) ტანი ძველ ტაძართა უმრავლესობისა იყოფა სამ ნაწილად, რომელთაც ხუროთმოძღვრებაში უძახიან გემებს.

იქნება თქვენც შემოსწიროთ ცოტაოდენი ფული. ^{მეცხრანსა} კურთხევის თაღზე რო ნახატია, ის დამრჩა შესაკეთებელი: შევაკეთებ და მოსვენებით მივაბარებ სულს უფალსა, ნუ მომაკლდება მისი წყალობა!

— ნუ თუ გგონია, რომ ღმერთს ემსახურები, რაკი აგიყუდება ეს უშვგავსო ხის კანკელი და აგიკრელება იატაკი თიხის ფილაქნითა?— იძახის ტაძრის დამაბინჯების გამო გულმოსული მეცნიერი.— არა, მოხუცო, ეგ ღვთის სამსახური როდია, უფრო ეშმაკისაა, ეშმაკის!

— ღმერთო, მიხსენ! ღმერთო, მი...— ველარ დაათვა სიტყვა ილარიონმა, შეირხა, დაეცა და, დამსწრეთა საოცრად, იქვე დალია სული...

წყარო ზედ მონასტრის კარზე ძველებურად მოჩუბჩუხებდა; შორს გაისმოდა ხეობაში ფუტკრის ბზუილი განუწყვეტელ ლოცვად უფლისადმი.

დავ. კილოსანიძე.

მამის ყვავილი

აზატებულდა. გაიღვიძა ბუნებამ. მცენარე და ცხოველი შეჭხარის სიკოცხლეს, სითბოს, სინათლეს, გაზატებულის მზეს,—სიკოცხლისა და სიხარულის ამ დიდებულსა და გამოუღეველ წყაროს.

ქვეყანას გაღმოფარებია სუფთა ცის უფსკრული, სიყვარულის ღიმილით დასცქერის აყვავებულ ბუნებას, თითქო მინე ძაღებისაგან იცავს. დედამიწა კი, ნიშნად ღრმა მადლობისა, უხვად უკმევს სურნელებას მზეს და ცას და უგალობს ჰანგს:—ქება და დიდება შენ, მზეო, რომ მომანიქე სიკოცხლე და ღირს მყავი სიხარულისა და ბედნიერებისა.

მარტო აღამიანს არ უხარია...

არ უხარია აგრედვე შაშვს.

მაღალი ხის წვერზე წამოსკუპებულა ყვითელ-ნისკარტა, ღრმა გლოვის კილოთი დაჰკენესის და დასტირის არემარეს და მის თვალ წინ გაშლილ სოფელს.

მას უხმობენ სოფლის ბაღებიდან მაღალურები, მუდამ რომ დაეძებენ და უძახიან „შვილო, გოგონას“...

ხენა-თესვის დროა არსად ისმის გურული ნადური, გურიანთულა და კრიმაქული.

ყანაში მომუშავე თავჩაკიდული მამაკაცები უხმოდ სდებოდნენ თოხებს გამზმარ ნიადაგს. სთოხნიან ქალებიც და ბავშვებიც. ბევრ ოჯახს მოაკლდა ერთად-ერთი მუშა-მარჩენალი.

*
**

პატარა კატომ ნაცრიანი კვერის ნაქერი მოუტანა სადილად ბებიას ყანაში და თანაც გატეხილი თოხი მოატრია, რომ სალამომდის მიხმარებოდა დაწყებულ „ნაპირის გატანაზე“. ყანაში მარტო ბებია მუშაობდა. მამა ომში იყო წაყვანილი, და სახლში არაფერი იცოდნენ, მკვდარი იყო ის თუ ცოცხალი. დედა ავად იყო და ლოგინიდან ადგომა არ შეეძლო. კატოს ორი უპერანგო ძმა დედის ლოგინს არ შორდებოდა და დილიდან სალამომდის მარტო „მშობია, ნენას“ იძახოდნენ.

— ბებია, მოდი, ჰამე სადილი, — მიიძახა კატომ და გაშალა სუფრა: ჩრდილში დააგო წიფლის ფოთლები, გადააფარა ხელსაზოცი, დასტება კვერის ნაქერი და იქვე დაუდო ფოთოლში გახვეული ჭვარტლიანი მარილი. შერე აიღო პატარა კოკა და წყაროზე წავიდა.

წყაროსა და ყანის შუა მინდორი იყო გაშლილი; მინდორი ხავერდით მწვანე ბალახს შეემოსა, რომელიც სქლად ამოეჭარგა სისხლივით წითელ ყაყაჩოებს.

— ვაიმე, ნენა, რა წითელი ყვავილებია! — უკვირდა კატოს; მოსწყვიტა რამოდენიმე ყაყაჩო და წაიღო ბებიასთან.

— შეხედე, ბებია, რა მშვენიერი ყვავილები მაქვს!

— რად მოჰკრიფე, გოგო, რად... ცოდვა არაა?

— რა ცოდვაა ყვავილების მოკრეფა? — გაკვირვებით ჰკითხა კატომ.

— არ იცი, რომ ეს ყვავილები სისხლითაა შეღებილი, კაცის სისხლით: არ ხედავ, რა წითელია?... შარშან აქ ოთხ-ხუთს თუ დაითვლიდი ამისთანა ყვავილს, და ახლა ნახე — რამდენია!

— რატომ ამოვიდა, ბებია, ასე ბევრი?

— რატომ, და არ ხედავ, — ქვეყანა იელიტება? გამლა მიწა სისხლით, აღარ ღებულობს მეტს, ვეღარ ირგებს და წითელ ყვავილებად აბრუნებს უკან, რომ ყველამ დაინახოს აყვავილებული სისხლი... ერთი ყვავილი — ერთი კაცის სიოცხლეა.

კატოს გაკვირვებასთან ერთად შიში და სიბრაღული გამოეხატა თვალებში და დაღონებული დასცქეროდა მოწყვეტილ ყვავილებს, რომელთაც ჯერ კიდევ არ დაჰკარგვიათ ეღვარე ფერი და სიმშვენიერე.

— ვაიმე, შვილო სტეფანავ! — ამოიხრა ბებია: — ვინ იცის, იქნება შენი ყვავილიც იყოს აქ საღმე...

სტეფანე კატოს მამა იყო.

— ბებია, აქ ხომ ჩხუბი არ ყოფილა და სისხლი არ დაქცეულა: აბა როგორ იქნება ამ ყვავილებში სისხლი? — კარგი ხნის სიჩუმისა და ფიქრის შემდეგ ჰკითხა კატომ.

— სულ ერთია, ნენავ, სადაც უნდა დაიქცეს სისხლი... მიწა ყველგან გამოაჩენს აყვავებულ სისხლს, რომ დაანახვოს ღმერთს და კაცს...

ნელი ცივი სიო ცელქად დაჰკროდა ყანებში და ჰფანტავდა შუა დღის დაგუბებულ სიცხეს; ხან უეცრად შეუეზარდებოდა ხეებს ბნელ ბურულში, აშრივდებდა და ატირებდა ფოთლებს; ხან დაეშვებოდა ძირს, უგზო-უკვლოდ დასრიალებდა ბუჩქნარ-ბალახებში, აგროვებდა და ატრიალებდა მტვერს, ხმელ ფოთლებს, ბალახებს; ხან კიდევ შემოაუბრებდა ყაყაჩოვებით ამოქარგულ მინდორს და აღელვებდა სისხლის ზღვას.

კატო მისჩერებოდა წითელ ტალღებს. ტურფა წითელმა ყვავილმა დაჰკარგა უმანკო სილამაზე და სიკვდილის ნიშნად გადაიქცა.

— ვინ იცის, შეიძლება მართლაც იყოს მამის ყვავილი, იქნება ხელშიაც კი მიკირავს იგი, — გაიფიქრა კატომ, ადგა და ფრთხილად ჩადო ყვავილები სკელ და მაღალ ბალახებში, რომ აღრე არ დაექნო და არ დაეწვა მზეს.

*
*
*

კატო ბებიასთან ერთად ყანას თოხნიდა. პატარა თავში ფიქრები აერია. ბებიას ნათქვამმა გაიტაცა და ბევრი კითხვები აღუძრა; ერთი კითხვა ყველაზე უფრო დატინებით ითხოვდა ბებიასაგან პასუხს.

— ბებია, ჩხუბი რატომია? უჩხუბრად არ იქნება? — ბოლოს გაბედა და ჰკითხა კატომ: ეშინოდა არ გაეჯავრებია ბებია, რომელიც ძალზე იყო გაოფლიანებული და დიდი წვალეებით და გაქირვებით სცემდა მიწას თოხს.

— რა ვიცი მე რატომია, — მოკლედ უპასუხა ბებიამ.

— ამდენი სისხლის ფასად რა უნდა აიღონ მერე?

— დამეთხოვე, გოგო: სისულელეს ნუ ლაპარაკობ... ჩამოუქნიე თოხი!

მუშაობის დროს კატო ხშირად ავლებდა თვალს ყანას: ეტყობოდა — რაღაცას ეძებდა.

და აჰა, ბოლოს დაინახა წითელი ყვავილი, რომელიც ობლად ამოსულიყო სწორედ იქ, სადაც მაღალ სიმინდებში უყვარდა დასვენება დაქანცულ მამას.

— ნამდვილად ესაა მამის ყვავილი, — იფიქრა კატომ და მოიხედა, რომ გაეგო, — ბებიას ხომ არ დაუნახავსო. გული უსივდებოდა; სუნთქვა ეხუთებოდა. თვალ-ცრემლიანი უცქერდა ამაყად ამაღლებულ ყაყაჩოს.

— შენი ძირიმე, მამის ყვავილო, როდის ამოდი ჩვენ ყანაში? — აღერსით ეკითხებოდა და თანაც ფიქრობდა:

— მამის ყვაილი რომ არ იყოს, ასე ობლადე არ ვიქნებოდი ვიდრე ჩვენ ყანაში, არ აირჩევა მამის საყვარელ ადგილს.

როცა დაქანცულმა ბებია დასტოვა თოხი და დაიძინა ხის ძირში, კატომ ისარგებლა ამით, მიიბრინა ყვაილთან, დაუჩოქა და ძირში აკოცა; მერე სიფრთხილით შემოეხვია, რომ არ ეგნო იმისთვის, და ჩუმი ქვითინით დაუწყო აღერსი.

— ხომ მამის ყვაილი ხარ?... ცოცხალია მამა, თუ არა?

თითქოს ყვაილსაც გაეგო აღერსი და ნელა ეცაღუნებოდა კატოს ლოყაზე.

ცივი წყლით მორწყო მამის ყვაილი, გამოაცალა გარშემო ბალახები და ფოთლიანი ტოტებით შემოზღუდა, რომ ქარს არ დაერყია, და ბებიას არ დაენახა.

— რომ დაინახოს, იცნობს და თავს მოიკლავსო, — ამბობდა თავის გულში კატო.

*
*
*

იმ ღამეს კატოს სულ დაეფრთხო ძილი. მამაზე და იმის ყვაილზე ფიქრმა გაიტაცა. როცა გათენებისას ჩაეძინა, სიზმარი ნახა, ვითომ შუა დღეზე მამის წყაროდან წყალი მოუტანა; ჩავიდა თუ არა ყანაში, მარტო თოხი ნახა, მამა-კი არსად სჩანდა. დაუწყო ძახილი და ძებნა და, როგორც იყო, დაინახა... მაღალ სიმინდებში გულგანგმირული ეგდო მამა... კრილობიდან სისხლი ამოსჩქეფდა. იქიდანვე ამოსულიყო კეკლუცი წითელი ყვაილი... მამის ყვაილი. მიუახლოვდა თუ არა კატო, მამამ თვალები გაახილა და თითით ანიშნა ყვაილზე..

— ვაიმე, ბაბავ!... — იკივლა კატომ და წამოვარდა...
გინზე.

— რა იყო, შეილო, რაი? — ეკითხებოდნენ დედა და ბებია, მაგრამ ის მალავედა თავის სიზმარს და არავის არ უზიარებდა საიდუმლოს. დილით რომ მიიღრბინა მამის ყვავილთან და წყალიც მიიტანა მოსარწყავად, ნახა, რომ ყვავილი უფრო გაშლილიყო, უფრო გაწითლებულიყო და შეჭხაროდა ახლად ამოსულ მზეს. მზის სხივებიც ეთამაშებოდნენ და ათასფრად აელვარებდნენ ზედ მამის წვეთებს.

თვალ-ცრემლიანმა დაუჩოქა, შემოეხვია, აკოცა და გულ-ამოსკვნილი ქვითინით ჰკითხა:

— მითხარი, შენი კირიმე, მამა ცოცხალია, თუ არა?..

.....

მესამე დილას კატოს ასეთი სურათი დაუხვდა: მამის ყვავილი დამქნარიყო და თავი ჩაეკიდა.. აღარ ჰქონდა სუფთა, სისხლივით ელვარე ფერი: — სიკვდილის მოშავო ფერი დასდებოდა, თითქოს დასტიროდა იმ ოფლს, რომელიც აქ დაეღვარა მამას...

— სისხლი დაქცეულა, სისხლი, — გადასწყვიტა კატომ... გულში რალაცა გაუწყდა, როცა დაინახა ბებია, რომელიც მისკენ მოდიოდა. ტირილი შესწყვიტა, თვალები ამოიწმინდა, გამობრუნდა და თოხი დაჰკრა მიწას.

..... რამოდენიმე დღის შემდეგ პატარა ბარგი მიიღეს. ეს იყო სტეფანეს წულები, ყაბალახი, შარვალი და ერთიც დახვრეტილი პერანგი... მოშავო სისხლით შეღებილი... ამხანაგს გამოეგზავნა ჩხუბიდან დასატირებლად. კატომ დაინახა მამის პერანგი...

— ვაიმე, ამის ფერი ჰქონდა მამის დამკნარ ყვარულს!
 წამოიძახა იმან, პატარა ხელები გულში ჩაირტყა და საზარე-
 ლი ღრიალი შეუერთა ბებიასა და სიკვდილის პირად მიმდ-
 გარ დედის კივილს...

.....
 სტიროდა შაშვიც.

მალალ როკის წვერზე წამოსკუპებულიყო ის და ღრმა
 გლოვის კილოთი დაჰკვნესოდა სოფელს...

გაბრიელ გოგუაძე.

სურო და თხმელა

(იგავ-არაკი)

ოველთვის არ მოგვიხდება
სხვისი რჩევა, გაპირება:
თუ რა გულით ვინ რას გვირჩევს,—
უნდა ფიქრი, დაკვირვება,

ფლიდი კაცი ტკბილ სიტყვებით
სკდილობს სხვისი ნდობა ჰპოვოს,

ობობასებრ ქსელში გვაბამს,
ჩვენი სისხლი რო სვას, სწოვოს;

შხამიან გველს ყველა ვიცნობთ:
ან მოვეკლავთ, ან გავეცლებით,
მაგრამ ფლიდ კაცს ის გულში ჰყავს,
დაფარული ხორციტ, ძვლებით.

და ვაი მას, ვინც ასეთ კაცს
სამეგობროდ მისცემს ხელსა:
არ დაინდობს, უღალატებს,
შეჭყრის ქირს და განსაცდელსა.

ერთხელ სურო თხმელას ახლო
ამოკოცდა, ამოვიდა,

(სურო ისე ვერ იცოცხლებს,
 თუ რომ ხეზე არ გავიდა).

თვით არ ძალუძს საზრდოს შოვნა,
 ადათი აქვს ერთი სუროს:
 სხვა ხეს უნდა მოეხვიოს,
 კანში წვენი ამოსწუროს.

და რა გაჩნდა მუქთა ხორა,
 საზრდოს შოვნას მიჰყო ხელი:
 ნახა თხმელა და მის ძირში
 მიათრია ნელა წელი;

და შესძახა: „როგორც იქნა,
 შენი ნახვა მელირსაო,
 სამეგობროდ მოსული ვარ,
 ჩამომხედე აქ, ძირსაო;

მართალია, ლამაზი ხარ,
 გშვენი მწვანე ფოთლებიო,
 მაგრამ მე თუ მიმეგობრებ,
 უფრო ტურფა იქნებიო;

მე ჩემ ხუკუტ ზურმუხტ ფოთლებს
 შემოგაეღებ, შეგამკობო,
 ქარ-ბუქისგან დაგიფარავ,
 სიცივეს ვერ შეიტყობო;

ზამთარ-ზაფხულ ტანს ჩაცემევ
 ლურჯ-ფოთლიან სამოსელსო,
 თუ გსურს ჩემი მეგობრობა,
 და მომაწვდი ძმურად ხელსო“!..

თხმელამ უთხრა: „ამობრძანდი,
 მესმის, ამბობ სიტყვებს წრფელსო;
 თუ სამოყვროდ ჩემთან მოდი,
 ჰა, მეც ძმურად გიწვდი ხელსო,

და სუროსაც ეს უნდოდა:
 აჰყვა თხმელას ქვევიდანა,
 და ფესვები სათუთ კანში
 მას შეასო, როგორც დანა;

დაეწაფა ხარბად მის წვენს,
 გაიფურჩქნა, გაიხარა,
 მოეხვია ირგვლივ თხმელას
 და ტოტებით მთლად დაჰფარა.

თხმელა ერთხან ვერას გრძნობდა,
 მაგრამ, როცა მალე სურო
 მოძლიერდა, ის ჩამოღრა,
 გამოაჩნდა ქვეშ ფულურო.

იგრძნო თვისი შეცდომა და
 შებრალებას სუროს სთხოვდა,
 მაგრამ სურო უფრო მაგრად
 ეხვეოდა და წვენს სწოვდა.

ი. სიხარულიძე.

ბ მ ი რ ი.

(რაზინდრანათ თავორისა)

ედილო, მოდი წარმოვიდგინოთ, რომ მგზავრები ვართ და ვმოგზაურობთ უდაბურ, საშიშარ ქვეყნებში. შენ ზიხარ ტახტრევანში, და მე შენს გვერდით მოვაქროლებ წითელ მერანს.

უკვე სალამოა, და მზე ჩასასვლელად ემზადება. ჩვენ წინ მღუმარედ, სვედიანად გაშლილია **ჯორადიგის** ნაცრისფერი უდაბნო. მიწა ირგვლივ ტიტველი და გაფხეკილია.

შენ გეშინია და ფიქრობ: არ ვიცი, სად მივდივართო. მე კი გეუბნები:

— დედა, ნუ გეშინია.

მიდამო მოფენილია მსხვილი ეკლიანი ჯაგებით და მხოლოდ აქა-იქ მოსჩანს უსწორ-მასწორო წვრილი ბილიკები.

არსად სჩანს ნახირი: ყველა უკვე შერეკეს სოფლის ბაქებში. ჯანყი თანდათან სულ უფრო და უფრო სქლად ჰბურავს ცასა და დედამიწას, და ჩვენ ვერ ვარჩევთ, საით მივდივართო.

შენ დამიძახე და მეკითხები ჩურჩულით:

— ეს რა სინათლე მოსჩანს,—აი, იქ, მდინარის პირად?

უცებ საზარელი ყვირილი გაისმის, და ყოველი მხრიდან მოგვესევინა რალაც საშინელი არსებანი.

შენ ზიხარ ტახტრევანში მოკრუნჩხული; ლოცულობ და ჩურჩულით იმეორებ ღმერთების სახელებს.

მეტახტრევნები შიშისაგან კანკალებენ და იმალებიან ეკლიან ჯაგებში.

მე გიძახი:

— ნუ გეშინია, დედა, მე აქა ვარ!

დიდრონი ჯოხებით ხელში, გრძელ თმა-გაწეწილნი სულდგმულნი სულ უფრო და უფრო გვიახლოვდებიან. მე უყვირი იშათ: „გაფრთხილდით, თქვე ავაზაკებო! კიდევ ერთი ნაბიჯი, და სიცოცხლეს გამოესალმებით!“

ისინი ერთს კიდევ საშინლად დაჰკივლებენ და გამოსწევენ ჩვენკენ.

შენ მკიდებ ხელს და მეუბნები:—საყვარელო ბიჭიკო, ღვთის გულისათვის,—არ მიეკარო იშათ.

მე ვამბობ:—დაიცა, დედილო, ვაჩვენებ მაგათ სეირს!

მე შემოვკრავ დეზებს ჩემ შერანს, და ქექა-ქუხილივით იგრიალებს შეჯახებული ფარ-ხმალი.

ბრძოლა თანდათან მწვავდება და საშიშარი ხდება. რომ შეგეძლოს, დედილო, შენი ტახტრევანიდან ამის დანახვა, ცივი ერუანტელი დაგივლიდა ტანში.

მაგრამ აი, ერთი ნაწილი მტრის რაზმისა უკუ იქცა, გარბის. უმრავლესობა კი ჰყრია მიწაზე, ნაკუწ-ნაკუწად ქცეული.

ვიცი, რომ შენ ზიხარ მარტო და ფიქრობ: აქამდის ჩემი ბიჭიკო უთუოდ მოკლული იქნებაო.

მაგრამ ამ დროს მე მოვდივარ შენთან, თავიდან ფეხამდის სისხლით შეღებილი, და გეუბნები:

— დედა, ბრძოლა გათავდა!

შენ გამოდიხარ ტახტრევანიდან, ჩამიკრავ გულში, მკო-
 ცნი და ჩურჩულებ თავისთვის:

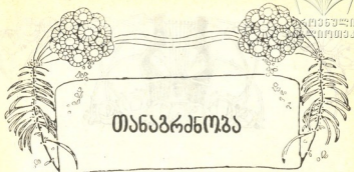
„არ ვიცი, რა მეშველებოდა, რომ არ წამოშეყოლოდა
 ჩემი ბიჭიკო“.

ათასი უმნიშვნელო ამბავი ხდება ყოველ დღე ცხოვრე-
 ბაში, და რატომ არ შეიძლება, რომ ამგვარი რამ ნამდვი-
 ლად მოხდეს? ეს წიგნში წაკითხულ ზღაპარს ემზავსება.

ჩემი ძმა იტყოდა: „ნუ თუ შესაძლებელია ეს? მე ყო-
 ველთვის ვფიქრობდი, რომ შენ ერთობ ნებიერი ხარ“.

ჩვენი სოფლები კი ყველანი გაკვირვებულნი იტყო-
 დნენ: „რა ბედნიერი შემთხვევა იყო, რომ ბავშვი მიჰყვებოდა
 ამ დროს თავის დედას“.

თანაბრობა

(რაბინდრანათ თაგორისა)

ედილო, საყვარელო, მე რომ შენი შეილიკო არ ვიყო და პაწია ლეკვი ვიყო, განა მეტყოდი— „ნუ იზამო“, რომ გამებედნა და შენი თეფშიდან ლუკმა მომეტაცნა? გამაგდებდი და მეტყოდი: „გათორიე აქედან, საზიზღარო ლეკვო“-ო?

მაშ დამეხსენ, დედილო, დამეხსენ. არასოდეს არ მოვალ შენთან, როდესაც დამიძახებ, და არასოდეს არ მივიღებ შენგან საკმელს.

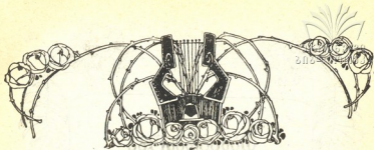
დედილო, საყვარელო, მე რომ შენი შეილიკო არ ვიყო და პაწია მწვანე თუთიყუში ვიყო, დამაბამდი ჯაქვით, რომ არ შემძლებოდა გაფრენა?

დამიკნევიდი თითს მუქარით და მეტყოდი:

„რა უმადური ფრინველია! დღე და ღამე ჰგლეჯს და აფუტებს თავის ჯაქვს?“

მაშ დამტოვე, დედილო. დამტოვე. მე გავიქცევი ტყეში და არასოდეს არ მოგცემ ნებას ჩამიკრა გულში.

ნინო ნაკაშიძე.

რაბინდრანათ თაგორი

რომა ინდოელმა მეცნიერმა უთხრა ნაცნობ ევროპიელ მწერალს: ყოველ დღე ვკითხულობ რაბინდრანათ თაგორის ნაწერებს. ერთ მის ლექსსაც რომ წავიკითხავ, მაღიწყდება ამ წუთისოფლის ტანჯვა-ვაება. ჩვენ სხვა პოეტებიც გვყავს, მაგრამ მას ვერაფერს შეედრება. ჩვენ დროს ინდოეთში — რაბინდრანათის ხანას უწოდებენ. იმის სიმღერებს გალობენ ყველგან, სადაც ბენგალურ

ენის ხმა ისმის. ცხრამეტი წლის ახალგაზდა პოეტმა უკვე მოიხვეჭა სახელი, როცა თავისი პირველი მოთხრობა დასწერა. მან შეისწავლა ბუნების მეცნიერება და განსკვირბა ბუნების საიდუმლო. შემდეგ დიდი მწუხარება გამოიარა თავის ცხოვრებაში და ოცდათუთხმეტი წლის ვაჟაკმა ბენგალურ ენაზე სიყვარულით აღსავსე ლექსები დასწერა. შემდეგ მისი პოეზია გაღრმავდა, რელიგიათა ფილოსოფიით გაიმსქვალა. მისი ჰანგები აღამიანის ყველა გრძნობებს შეიცავს. ამას წინად იგი ღვთისმსახურებდა კალკუტის უდიდეს ტაძარში. არა თუ ტაძარი, ახლო-მახლო ქუჩებიც აივსო ხალხით.

ასეთი სიტყვებით მოიხსენია ინდოელმა მეცნიერმა თავისი საყვარელი ეროვნული პოეტი, უკვე სახელ-განთქმული

რაბინდრანათ თაგორი, რომელმაც ევროპაში მიიღო განათლება, ინგლისის ოქსფორდის უნივერსიტეტში, და სამოღვაწეოდ თავის სამშობლოში დაბრუნდა“.

ძალიან გართულდა ევროპიელ ხალხთა ცხოვრება. ევროპიელებმა დიდი ნიჭი გამოიჩინეს ცხოვრების გარეგნულ გაუმჯობესობისათვის: დასერეს დედა-მიწა რკინის გზებით, ამართეს უდიდესი თვალ-წარშტაცი შენობები ვეება ქალაქებში, მთელ დედამიწას შემოავლეს ტელეგრაფის და ტელეფონის მავთულები. დედა-მიწის ერთ კიდზე ნათქვამი სიტყვა მსწრაფლ ათი ათასი ვერსის სიშორეზე ისმის. ცხოვრება აჩქარებული ფუსფუსითაა სავსე. ყველა ცდილობს მეტი სიმდიდრე შექმნას, მეტი ქონება შემოიკრიბოს. აღამიანი ამ დროს არ ფიქრობს იმაზე, რომ ჩვენ ყველანი სიკვდილის შვილები ვართ. ქონების შეძენის დროს ჩნდება მეტოქეობა, მძულვარება და მტრობა ხალხთა შორის;—ამის შედეგია საზარელი ომი, სისხლის ღვრა.

ამ დროს გაისმის შესანიშნავი ხმა შორეულ ინდოეთში, სადაც უძველეს დროიდან ღრმა-აზრიანი რელიგია ჩაისახა, ბუდასაგან დაფუძნებული სარწმუნოება, იმ ბუდასაგან, რომელიც მეფის შვილი იყო, სიმდიდრესა და ფუფუნებაში იზრდებოდა, შემდეგ უარჰყო ყველა ეს და ხალხში წავიდა ახალი სარწმუნოებისა, ძმობისა და სიყვარულის საქადაგებლად. ეს ხმა ინდოეთის საუკეთესო შვილის, რაბინდრანათ თაგორის ნაწერებში და ზეპირ სიტყვებში ისმის. აღშფოთებული ევროპიელი ხალხი მას ყურს უგდებს; ჰგრძნობს, რომ თაგორის პანგებში რაღაც შესანიშნავი სულიერი განახლების წყარო ჩუხჩუხებს. ჰხედავს, როგორ გადაუშალა პოეტმა კა-

კობრიობას ბუნების გული, დააფიქრა და გამოაფხიზლა სიმ-
 დიდრის მაძიებელი და ამ სიმდიდრისათვის მებრძოლი ადამიან-
 ი.—რა საკიროა სიმდიდრე, —ამბობს პოეტი, —რა საკიროა
 სისხლის ღვრა გარეგნულ განძისათვის, როცა თვით ბუნება-
 ში და ადამიანის სულსა და გულში ურიცხვი სიმდიდრეა,
 რომელსაც ბრძოლა და სისხლის ღვრა არ სკირია, რომელ-
 საც მხოლოდ კაცთა შორის ძმობა-ერთობა აღმოაჩენს და ამ
 წუთი-სოფელში ბედნიერებას დაამკვიდრებს?

ი. ნ.

მ ყ ი ნ თ ა ვ ე ზ ი

(ამბავი კლეველენდ მოფეტისა).

ალაქ ნიუიორკში „სამხრეთის მდინარე“-ის პირად არის ერთი მიყრუებული უბანი. ამ უბნის ვიწრო და მრუდვ ქუჩებში ჩამწყვდილებულია პატარა, ულაზათო სახლები. მზე აქაურობას იწვიათად ანათებს და ტალახი არასოდეს არ შრება. ამას მიუმატეთ კიდევ ზღვის დამპალ მცენარეების საძაგელი სუნი და განუწყვეტელი სტვენა და ქშინვა მიმავალ-მომავალი გემებისა, და დამერწმუნებით, რომ აქ ცხოვრება შეტად არა-სასიამოვნოა.

შემოდგომის ერთ ცივ ღამეს სწორედ ამ უბანში მომიხდა ყოფნა; მყვინთავს დავეძებდი და, როგორც გავიგე, ნიუიორკის საუკეთესო მყვინთავი, ბატონი ბენი, აქ ცხოვრობდა. ბნელ, გაუნათებელ ქუჩებში გზას ძლივს ვიკვლევდი. არავინ შემხვდა, რომ მეკითხა ბენის სახლი. აღარ ვიცოდი, რა მექნა, როცა ერთ სახლში სინათლე შევნიშნე. მივედი ახლოს და ოდნავ გაღებულ კარებიდან მუსიკის ხმა გავიგონე. ვილაცა შესანიშნავად უკრავდა ოსმალურ მარშს. კარები შევალე და შევიხედე. მაგიდასთან იჯდა ერთი კაცი და ჩიბუხს აბოლებდა; წინ გრამოფონი ედგა.

— ხომ არ იცით ბატონი ბენის ბინა? — შევეკითხე მას-პინძელს.

— მე თითონ ვახლავართ, — დინჯად მიპასუხა მან: — რა ვნებაეთ?

ამ მოულოდნელმა შემთხვევამ ისე გამაოცა, რომ უსიტყვოდ დავაშტერდი ბენს. მაშ ეს არის ბენი, ის სახელგანთქმული, თითქმის ზღაპრული ადამიანი, რომლის შესახებ ამდენი დაუჯერებელი ამბავი წამიკითხავს გაზეთებში! უნებლიედ გადავავლე თვალი მის სადგომსაც: ოთახი მეტად უბრალოდ და ღარიბულად იყო მორთული. შუაზე იდგა უბრალო მაგიდა და მის გარშემო რამდენიმე სკამი. კედელთან მიდგმულ გრძელ და ვიწრო ტახტზე ეგდო რაღაც ლეიბის მზგავსი. ეს იყო ბენის ლოგინი, რომელზედაც ისვენებდა ის დაღლილ-დაქანცული მძიმე მუშაობის შემდეგ, უმეტესად ჩაცმული, რომ ყოველ წუთს მზად ყოფილიყო მიშველებოდა ვაკირვებულს. ამ ბინას მხოლოდ ერთი ღირსება ჰქონდა: ნავთსადგურთან ახლოს იყო და საკიროების დროს ნავი ან გემი საძებარი არ უხდებოდა.

ჩემ მოსვლამდე ბენი სტკებოდა მუსიკით, მაგრამ მის გაწვრთნილ მახვილ სმენას არ გამოეპარებოდა არც ერთი გემის ნიშანი. უკვე ოცი წელი გაატარა ბენმა მყვინთავის ხელობაში და ჩვეულებად გადაექცა. მუდამ განსაცდელში ყოფნამ თავისი ბეჭედიც დაასვა მის სახეს: მკაცრი შესახედაობა, დაკვირვებული, გონიერი გამომეტყველება აშკარად მოწმობდა, რომ ეს ადამიანი საესებით შეეთვისა თავის მძიმე ხელობას. უბედურება-კი თითქმის ყოველ დღე ხდებოდა და მუდამ სიფხიზლეს მოითხოვდა ბენისაგან. თავისი მუშაობა მან დაიწყო უფრო ძნელ პირობებში, იმ დროს, როცა ელექტრონი ჯერ კიდევ ხმარებაში არ იყო. ახლა ბენს ჰქონდა ტელეფონი, რომელიც ატყობინებდა, სად და როგორი უბედურება მოხდა და რა იარაღის წაღებაა საჭირო.

როცა ბენმა გაიგო, რომ მე მასთან მქონდა საქმე, გრამოფონი შეაჩერა და სკამი შემთავაზა. ის უკვე შეჩვეული

იყო მოულოდნელ სტუმრებს: ხშირად მოდიოდნენ მასთან სხვა-და-სხვა კორესპონდენტები ამბის გამოსაკითხად და ახლაც მოემზადა ეამბნა ჩემთვის ყველაფერი. მხოლოდ ესაა უბედურება, რომ ამისთანა ადამიანებმა არ იციან თავისი თავგადასავალის გადმოცემა. საბიფათო ხელობას ჩვეულნი, ისინი აღარაფრად აგდებენ იმგაჭირვებას, რომელიც ჩვენ შიშს გვგვრის, და ამიტომ თქმის ღირსადაც არ მიაჩნიათ. საკმარისია გაიგონოთ მათგან მხოლოდ ერთი ამბავი რაიმე შემთხვევის შესახებ, რომ გაითვალისწინოთ მთელი მათი ცხოვრების ავანჩაფანი.

გაზეთებიდან ვიცოდი, რომ ბენი ახლად დაბრუნებული იყო პენსილვანიიდან, სადაც ფიქალის ერთ-ერთ მალაროში ნიაღვარმა მოიმწყვდია ერთი მუშა.

დიდხანს ამოვად ეძებეს და შემდეგ გამოიწერეს ნიუიორკიდან მყვინთავი. წავიდა ბენი.

მალარო წარმოადგენდა საშინელ უფსკრულს, სიღრმით 500 ფუტისას. აუარებელ მღვიმეებში 80 ფუტის სიმაღლეზე წყალი იდგა. ძნელი იყო გამოცნობა, რომელ მღვიმეში ჩაითრია წყალმა საწყალი მუშის გვამი.

— მერმე როგორ მოიქცეით?—ვკითხე მე ბენს.

— სულ უბრალოდ,—შევიდა მზპასუხა მან:—ჩავეში წყალში და მოვძებნე საბრალო.

საქმე, რა თქმა უნდა, არც ისე ადვილი იყო, როგორც ბენი ამბობდა. მან ორი დღე დაჰყო მალაროში, დაიარა თითქმის ყველა მღვიმეები, დაათვალიერა ყოველი კუნკული და დიდი გაჭირვებით იპოვა გვამი. ამ დროს მას გულის ფანცქალით მოელოდა მალლა თავ-მოყრილი აუარებელი ხალხი.

მინდოდა კიდევ გამეგო რამე ამბავი საშინელ შემთხვევის შესახებ მყვინთავის ცხოვრებიდან და ვთხოვე ეამბნა ჩემთვის. ბენი დაფიქრდა და წყნარად მიპასუხა:

— არაფერი საშინელება არ გამომიცდია, ერთხელ წყალში მუშაობის დროს მუზარადი გადამძვრა თავიდან.

— როგორ, ის მუზარადი, რომლითაც მიწასთან ხართ შეერთებული, რომელიც გაწვდით ჰაერს?

— დიახ, სწორედ ის,—ისევე გულმშვიდად მიპასუხა ბენმა.

— მერმე როგორღა დარჩით წყალში?

— რასაკვირველია, უიმისოდ წყალში დარჩენა შეუძლებელია, მაგრამ, ჩემდა საბედნიეროდ, მალე ამომიყვანეს. როგორც მითხრეს, გული წამსვლოდა და სახე ნახშირით გამოშავებოდა.

ეს იყო და ეს. ამის მეტი საინტერესო ვერაფერი მიაბო ბენმა მყვინთავის ცხოვრებიდან, რომელიც საესეა უბედური შემთხვევებით. ბევრი ილაპარაკა მან დალუპულ გემების შესახებ, რა მდგომარეობაში ნახა წყალში ესა თუ ის გემი, ან მისი სხვა-და-სხვა ნაწილები, მაგრამ ეს ნაკლებად მაინტერესებდა: მე მინდოდა გამეგო რამე მისი საკუთარი ცხოვრებიდან.

გადავწყვიტე თითონ მეყურებიანა, როგორ მუშაობენ მყვინთავები. ამ აზრით ერთხელ ზაფხულში ნიუიორკის ახლოს. ზღვის პირად დავბინავდი. გავიცანი რამდენიმე ამხანაგობა, რომელთა მიზანია დალუპულ გემებიდან საქონლის გადარჩენა. იმათი შემწეობით ბევრი რამ ვნახე და შევიტყვე. ერთხელ მყვინთავების უფროსმა წამიყვანა „ჩრდილოეთის მდინარის“ ნავთსადგურში. ამ მდინარეში გემის დაკლის დროს ჩაიძირა სპილენძი, 60.000 მან. ღირებულნი.

მყვინთავები ამ დროს ტვირთის ასაწევი მანქანით მუშაობდნენ.

რამდენიმე წუთის განმავლობაში მანქანას ქშენით და ჯაქვების ჩხარუნით ამოჰქონდა წყლიდან ყუთი, რომელშიაც,

მუშების სიტყვით, იყო „ერთი მუქა“ ტალახი. ეს მუქა წონით 70 ფუთი იქნებოდა. ყუთს მუშები საჩქაროდ სცლიდნენ და უკან აბრუნებდნენ; ამოღებულ ტალახზე-კი მილებით ორთქლს უშვებდნენ და რამოდენიმე ხანს უკან გამოჩნდებოდა სპილენძით გატენილი პარკები, თითო ოც მანეთად ღირებულნი.

— აი, ახლა დაინახავთ,—მითხრა უფროსმა:—როგორი მძიმე შრომა ხვდება წილად ხანდახან მყვინთავს. წარმოიდგინეთ იმ მყინთავის მდგომარეობა, რომელიც ახლა ძირს არის. ის ხომ წყალში არა სდგას: პირდაპირ ტალახშია ჩაფლული. ტალახი მას ხან-და-ხან ხუთ ფუტამდეც სწევდება. ეს ძალიან სამძიმოა, მაგრამ რას იზამ: სხვანაირად არ შეიძლება მძიმე ტვირთის ამოზიდვა, რადგანაც ღრმად იფლობა ტალახში. თითონ მყვინთავს იმდენი ტალახი ეკერის, რომ სამ კაცს ძლიერს ამოჰყავს ზევით. ზღვის ფსკერის ტალახიდან იგი ბოთლის საცობივით უცბად ამოხტება ხოლმე. ეს ამოსაწევ ბაწარზეც შეგძლიათ შენიშნოთ: ისე შეინძრევა, თითქოს რაღაცა მოსწყდაო. წყალიდან მაშინ მყვინთავის ერთბაშად ამოყვანა არ ვარგა: უნდა კოტათი შეასვენოთ.

როცა გემი ჩაიფლობა ტალახში, ასე 10—12 ფუტის სიღრმეზე, მაშინ ქვეშ ხვრელის გაკეთება სჭირდება, ჯაჭვების გასაყვანად.

— როგორი ხვრელის?—განცვიფრებით შევეკითხე მე.

— განა არასოდეს არ გინახავთ? ქვიშაში ხვრელის გაკეთება სულ ადვილია. აი, როგორც ახლა ნახეთ, ისე მილით მიუშვებენ ორთქლს, წყალს, ან კიდევ შეკუმშულ ჰაერს, როცა უფრო დიდი ძალაა საჭირო. მყვინთავი ისე ხმარობს მილს, როგორც ცეცხლის მქრობელი, მაგრამ ორთავეს ხელში ეს მეტად საშიში იარაღია. საკმაოა ერთი ბეწო გაუფრთხილებლობა, რომ მილმა ქვეშ მოიქციოს კაცი, და თუ არ მოკლავს, მაგრად დაბეჯავს მაინც.

— მერმე და ასეთ მძიმე შრომის ფასად რას იღებს მყვინთავი? სამართლიანად თუ ფასდება მაინც მისი შრომა?

— კარგი მყვინთავი, — მიპასუხა გამგემ, — დღეში იღებს არა ნაკლებ ორი თუშნისა; ამასთან მისი სამუშაო დღე მხოლოდ 4 საათს გრძელდება ან, ნაკლებსაც, როცა ძალიან დიდ სიღრმეზე სჭირდება ჩასვლა. დღიურ ფასის გარდა კიდევ ჯამაგირი ეძლევა და საჩუქრები გადაარჩენილ საქონლის პატრონისაგან.

ასეთმა შემოსავალმა ძალიან გამაკვირვა.

— მე-კი მგონია, რომ ეს დიდი ჯილდო არ არის, — სთქვა ჩემმა მოსაუბრემ.

— აბა დაუკვირდით — რა მძიმე პირობებში უხდებათ მუშაობა: მუდამ განსაცდელში ყოფნა, მუდამ სიკვდილის მოლოდინი! რამდენ საშიშროებას განიცდის მყვინთავი თავის ხანმოკლე სიცოცხლეში! უთუოდ დამეთანხმებით, რომ ასეთი შრომა დაუფასებელია.

რამოდენიმე დღის შემდეგ ერთ გემზე გავიცანი სახელგანთქმული მყვინთავი — ატკინსონი. ეს გემი განსაკუთრებით მყვინთავებისთვის იყო მოწყობილი: საუკეთესო მანქანები და ახლად გამოგონებული იარაღები ჰქონდა. გემის სახელი იყო „დანდენბერგი“. იმ დღეს საქონლის გემის ამოღებას აპირებდნენ დანდენბერგის შემწეობით.

თითონ ატკინსონი გემზე არ დამხვდა: ის წყალში იყო. ბაქანზე იდგა მისი თანაშემწე; ხელში ატკინსონის ამოსაწევი ბაწარი და ჰაერის მისაწვდენი მილი ეჭირა. რეზინის რბილი მილი გადმოგვეცემდა მყვინთავის ყოველ ნიშანს. ის ხან ნაკლებ ჰაერს თხოულობდა, ხან მეტს, ხან ლურსმნები სჭირდებოდა, ხან ჩვრები გემის დაზიანებულ ადგილების დასაცობად. გემი ღრმად არ იყო ჩასული, და როცა ატკინსონი ბაქანზე იდგა, მისი მუზარადის ზედა პირი წყალიდან უშველვებელ კუსავით მოჩანდა.

უცებ დანდენბერგის ბაქანზე ამოვიდა რამოდენიმე მუშა ატკინსონის ამოსაყვანად. ცოტა ხანს შემდეგ თვით ატკინსონმაც ამოჰყო თავი, მოუახლოვდა კიბეს და ნელ-ნელა იწყობამოსვლა. ტანისამოსი ამძიმებდა. ისეთი სანახავი იყო ის თავის რკინისა და კაუჩუკის ტანისამოსში, სამ-თვალისანი მუხარადით თავზე, რომ რაღაც ზღაპრულ საშინელ არსებას უფრო მოგაგონებდა, ვიდრე ადამიანს. ბაქანზე მას მიეგება თანაშემწე და პირის შუშას ხსნა დაუწყაო. ატკინსონი რაღაცას ეუბნებოდა ყრუ და გაბრაზებული ხმით. შუშა რომ მოხსნეს, პირქვე დაემხო პირდაპირ იატაკზე და რამოდენიმე ხანს ისვენებდა. შემდეგ ადგა და ისევ ჩაეშვა წყალში.

— ამისთანა კეთილი კაცი იშვიათი სანახავია, — შიშობა გემის უფროსმა, — მაგრამ ჩავა თუ არა წყალში, მაშინათვე იცვლება. საზოგადოდ შემინიშნავს, რომ ყველა მყვინთავი მუშაობის დროს ძალიან გაბრაზებულია. ისეთი ლანძღვა-გინება იციან ამ დროს, რომ გაგიკვირდებათ. საზოგადოდ-კი ყველანი განსაკუთრებით ზრდილობიანი და კეთილნი არიან.

ამ საუბრის დროს მყვინთავის თანაშემწის გვერდით ვიდევით. მაგრამ ის არა თუ არ ერეოდა ლაპარაკში, ეტყობოდა — სრულიადაც ვერ გვაძინებდა. მთელი თავისი გონება საქმეზე ჰქონდა მიპყრობილი, და ეს საქმე მართლაც მოთხოვდა მთელ მის ყურადღებას, როგორც მეტად პასუხისმგებელი და სერიოზული. წყალში მყოფი ადამიანის სვე-ბედი, მისი სიცოცხლე — ამ კაცის ხელთ იყო. და ისიც ისე გულდასმით მისჩერებოდა წყალს, თითქოს ეს ეს არის უშველებელ თევზს ამოათრევსო. ჰაერის მისაწვდომ მანქანასთან მდგომი მუშებიც ჩუმად იყვნენ; მათაც კარგად ესმოდათ თავისი მოვალეობა: იცოდნენ, რომ ერთი ბეწო გაუფრთხილებლობა სიცოცხლეს გამოასალმებდა იმ ადამიანს, რომელიც სავსებით მიენდო მათ.

— რამდენ ხანს შეუძლია მყვინთავს უჭაეროდ გამდგობა?

— ერთ წუთს, ან, ბევრი რომ ვთქვათ, — ორ წუთს. ერთხელ ერთი მყვინთავი 50 ფუტის სიღრმეზე იყო ჩასული, როცა მანქანამ უეცრად შესწყვიტა ჰაერის გზავნა. მალე ამოიყვანეს; მხოლოდ ერთი წუთი თუ დაჰყო უჭაეროდ, მაგრამ მაინც კოცხალ-მკვდარი იყო. ექიმმა სამ საათს ეცადა მისი მოსულიერება. როგორც ხედავთ, მუშაობა ძალიან დიდ სიფრთხილეს მოითხოვს, — სთქვა გემის უფროსმა და გადმომცა ამბავი რამდენიმე უბედური შემთხვევის შესახებ, რომელიც გაუფრთხილებლობამ გამოიწვია. ერთხელ ჰაერის მილი ჩაძირულ გემის თოკებში დაიხლართა და მისი ამოღება შეუძლებელი შეიქნა. მეორე გემის ნაწილი ჩამოინგრა და მყვინთავს მუხარადი მოაგლიჯა. ერთი მყვინთავი დიდ გაჭირვებაში ჩააგდო იმ გარემოებამ, რომ თბილი ამონასუთქი ჰაერი, მუხარადიდან გასვლის მაგივრად, მიღშივე გაიყინა. ამისთანა შემთხვევა ძალიან ხშირია მყვინთავის ხელობაშიო, — დაათავა უფროსმა.

ახლა კი მივხვდი, რა იყო მიზეზი, რომ არცერთი დამზღვევი საზოგადოება არ კისრულობს მყვინთავის დაზღვევას; ახლა აღარც მათი დიდი ჯამაგირიც მაკვირვებდა.

ამ ფიქრებში ვიყავი გართული, როცა ატკინსონი ისევ გამოჩნდა; წყლიდან გემის ამოსაღებად უკვე ყველაფერი მოემზადებინა. ორი მუშა მასთან მივიდა ტანისამოსის გასახდელად; დანარჩენებმა კი ამოსაწვე მანქანას მიაშურეს.

ამ დროს ზარი ჩამოჰკრეს. სადილი მზად იყო, და ჩვენც სასადილო ოთახში ჩავედით. ჩვენთან ერთად ატკინსონი და მეორე გამოჩენილი მყვინთავი, ტიმანსი, წამოვიდნენ. ორივე გამხდარი, უმნიშვნელო შესახედაობის კაცები იყვნენ; ამისთან მეტად შორცხვი და თავდაქერილი, როგორც შეეფერება საზოგადოდ არაჩვეულებრივ აღამიანებს. გადავწყვიტე მესარგებლა ასეთი შემთხვევით და მაშინვე დაუწყე საუბარი.

— მართალია, რომ წყალი უფუძებს მყვინთავს სმენას?

— არა მგონია, — მიპასუხა ორივემ ერთხმად.

— ბევრ მყვინთავეებს ვიცნობთ: ყველას შესანიშნავი სმენა აქვთ.

— როცა წყალში ჩიდიხართ, მართალია გრძნობთ ყურების ტკივილს, მაგრამ მხოლოდ მანამდე, სანამ ყური არ გასკდება.

— როგორ თუ გასკდება?

— ასე ვეძახით, თორემ ნამდვილად არა მგონია რამე სკდებოდეს ყურში. როცა წყალში ჩაეშვებით, მაგალითად 30 ფუტის სიღრმეზე, ამასთან თუ კოტათი სიცივესაც გრძნობთ, ყურები უთუოდ აგტკივდებათ. მაშინ პირი უნდა გააღოთ და ჩქარ-ჩქარა ულაპოთ ნერწყვი, რომ დააჩქაროთ ყურებში ტკაცანი. მერმე კი აღარაფერი გიჭირთ, უფრო ქვევითაც რომ ჩახვიდეთ. ამოსვლის დროსაც აგრე უნდა მოიქცეთ.

— რა სიღრმეზე შეგიძლიათ ჩასვლა?

ამ კითხვაზე ყველამ გულიანად გაიცინა და ატკინსონს შეხედეს; ისიც იღიმებოდა.

— რამოდენიმე წლის წინად, — სთქვა მან ბოლოს: — მე ჩავედი 150 ფუტამდე. ამ სიღრმეზე, წყლის სიმძიმის გამო, მხოლოდ 20 წუთს გაეძელი. როდისმე გაიზობთ ამის შესახებ, ახლა კი დროა ნახშირის ამოზიდვას შეუდგეთ, — სთქვა მან და წამოდგა; მას სხვებიც გაჰყვნენ.

გაჩაღდა მუშაობა. ჩაუშვეს წყალში სასრუტავი მანქანის მილი. ეს მილი წყალში მყოფ მყვინთავს ეკირა და ნახშირისაკენ ჰქონდა მიმართული. მილი ერთბაშად იზიდავდა ასიოდე ფუთ ნახშირს, შემდეგ თითონვე სკლიდა უშველებელ კალათში, რომელიც ამოსაწევ მანქანას ზევით ამოჰქონდა;

აქ კალათს სკლიდნენ და ისევ უკან აბრუნებდნენ. მუშაობა სწრაფად სწარმოებდა.

— ასევე ამოგვაქვს თვითეული ჩაძირული პურის მარცვალი, — მითხრა ატკინსონმა. — მერმე ამ მარცვლებს აშრობენ, ახმობენ და ისე ჰყიდიან, თითქოს არასოდეს არ ყოფილიყოს წყალში. ასეთი მუშაობა მყვინთავისაგან დიდ სიფრთხილეს მოითხოვს სასრუტავე მილს საშინელი ძალა აქვს; ერთხელ კინალამ დაგველუპა მყვინთავი. ჯერ გამოუტღვლი იყო, ახლად იწყებდა ჩვენ ხელობას და სწორედ ასეთი მილით მოუხდა მუშაობა. როგორღაც მილის პირთან გაჩერდა. მილმა წამსვე მიიზიდა და მაგრად მიიკრა. საბედნიეროდ ყმაწვილი ღონიერი და ყოჩალი გამოდგა, გონება არ დაკარგა, მთელი თავისა ღონე შემოიკრიბა და როგორც იყო მოსწყდა მილს; მხოლოდ მუხლზე ტანისამოსი მოგლჯა და მილზე შერჩა. მაგრამ მუშაობა მაინც განაგრძო.

— განა შესაძლებელია დახეულ ტანისამოსით მუშაობა? გავიკვირვე მე; — ნახვრეტში ხომ წყალი შევიდოდა.

— რადგან ნახვრეტი მუხლზე იყო და ამასთან პატარაც, კიდევ შეიძლებოდა ცოტა ხანს წყალში დარჩენა. ზევიდან მყვინთავს ხომ განუწყვეტლივ ჩასდის ჰაერი და ეს ჰაერი საკმარისია, რომ წყალი თავთან არ მიუშვას, მხოლოდ წელამდე მიადწევს, და ამ პირობებში მუშაობა კიდევ შესაძლებელია. მხოლოდ ნახვრეტის ქვევით არ უნდა დაიკუზო.

— ღმერთმა დაიფაროს, — სასოებით წარმოსთქვა ტიმანსმა, რომელიც ყურს უგდებდა ჩვენ ლაპარაკს.

— რომ დაიკუზო, რა მოხდება? — შევეკითხე მე ატკინსონს.

— რა მოხდება? წამსვე დაიღრჩობა ადამიანი. ჰაერი მუხარადიდან ერთბაშად გავა ნახვრეტში, და მის ადგილს ისეთივე სისწრაფით წყალი დაიჭერს.

ამას ატკინსონი ისე დამშვიდებით ამბობდა, თითქოს არ ელოდა ასეთი განსაცდელი.

როგორც შემდეგ გავიგე, წყალი საშინელი სიმძიმით აწევდა მყვინთავს. 32 ფუტის სიღრმეზე მყვინთავს აწევს 320 ფუთი წყალი; 64 ფუტზე ეს სიმძიმე 650 ფუთს უდრის; 96-ზე კი 1000 ფუთს. ამოდენა სიმძიმისაგან მყვინთავს იფარავს მარტო იმ ჰაერის ძალა, რომელიც მუზარადში არის მომწყვდევული და რომელიც მუდამ იცვლება მიღების საშუალებით. ამის გამო, რაც უფრო ღრმად მიდის მყვინთავი, მით უფრო ბევრი ჰაერის ჩაშვებაა საჭირო. ამისთანა შემთხვევებში ოთხი კაცი მუშაობს ჰაერის მისაწვდომ მანქანასთან, რომ ღროზე და საკმაო ჰაერი მიაწოდონ და გაფუჭებული ჰაერი გამოდენონ.

იმ დღეს ჩვენი საუბარი ამით გავათავეთ. ჩემი მოსაუბრენი მუშაობას შეუდგნენ და სალაპარაკოდ აღარ ეცალათ. ატკინსონი ისევ წყალში ჩავიდა.

ამის შემდეგ ხშირად მოვდიოდი დანდერბერგზე და ვებასებოდი ამ საოცარ ადამიანებს. განა მართლაც საკვირველი არ არის მყვინთავის ხელობა? წარმოიდგინეთ უზარმაზარი ხომალდი, რომელიც უმწყოდ და საცოდავად გდია დამსხვრეული ზღვის ფსკერზე. წარმოიდგინეთ ახლა ადამიანი, რომელიც ამ ბუმბერაზთან შედარებით პაწია მწერს წარმოადგენს. ეს მწერი კი თამამად ჩადის საშინელ უფსკრულში, ათვალეერებს, დასტრიალებს ბუმბერაზს, სცდილობს როგორმე გადაარჩინოს, და შველის კიდევ.

მყვინთავის მუშაობა ყოველთვის ერთგვარი არ არის. სხვა-და-სხვა შემთხვევა სხვა-და-სხვა საშუალებას მოითხოვს, და გეგმის შემუშავება მყვინთავის კუკუა-გონებაზე დამოკიდებული. ასე რომ გარეშე მაყურებელს წარმოადგენაც არ შეუძლია, რამდენ მხნეობას, გამჭრიახობას და სიფხიზლეს იჩენს მყვინთავი მუშაობის დროს.

ქართული ჟიურნალი თბილისი, 1924 წლის ივლისი.

II

— ახლა ვიამბობთ, როგორ ვნახე გემების სასაფლაო. ნუ გაგიკვირდებათ! ასეთი სასაფლაო მართლა არსებობს და ძალიან სამწუხაროცაა.

ამ სასაფლაოზე ერთ უბედურების გამო შემემთხვა ყოფნა. „ჩრდილოეთის მდინარეში“ პატარა გემს, „ამერიკა“-ს, დაეჯახა ოკეანეს უზარმაზარი გემი და შუაზე გასქრა; „ამერიკა“ წამსვე ჩაიძირა, ისე, რომ ერთი ადამიანიც არ გადაარჩენილა. მაგრამ ამით ზარალი არ დაბოლოვებულა. „ამერიკამ“ დაიჭირა ფონი და გემების მიმოსვლა შესწყვიტა. საჭირო გახდა მისი ამოღება. ატკინსონი ჩავიდა წყალში, ჯაჭვები გაუყარა, ამოსაღებად ყველაფერი მოაწყო და მუშები შეუდგნენ გემის ამოწევას. აი, გამოჩნდა კიდევ. მაგრამ წარმოიდგინეთ ჩემი განცვიფრება, როცა გემი ამოღების მაგივრად მხოლოდ განზე გასწიეს და ისევ ჩაუშვეს. თურმე ამ ადგილას ბლომად იყო ჩაყრილი დამტვრეული და უვარგისი ზომადები. აი, ეს გახლდათ გემების სასაფლაო.

საუზმის დროს ატკინსონი მომიყვა დაპირებულ ამბავს.

— ჩვენ ხელობაში, — დაიწყო მან: — როგორც ყველა საქმეში არის ისეთი საზღვარი, რომელსაც ადამიანის ბუნება ვერ გადასცილდება. ამას გამოცდილებით გეუბნებით. თამამად შემძლია ესტქვა, რომ 200 მყვინთავში მხოლოდ ათი თუ შესძლებს 100 ფუტზე უფრო ღრმად ჩასვლას; ამ ათი წლის წინად ჰუდზონის სრუტეში დაიღუპა ერთი მშვენიერი გემი. მოგვიწვიეს ამოსაღებად. შუა ზამთარი იყო. ჩვენი გემის უფროსად მაშინ ტიშანსი იყო, ამ ჩვენი მყვინთავის მამა. ტიშანსმა მყვინთავ ჰანსენს უბძანა მომზადებულიყო ჩასასვლელად. აი, ჰანსენიც აქ არის და თითონ შეუძლია დაამოწმოს, რასაც ვამბობ. ამ სიტყვებზე უშველებელმა შევედელმა,

რომელიც ჩემ პირდაპირ იჯდა, თანხმობის ნიშნად თავი დააქნია.

გემი 150 ფუტის სიღრმეზე იყო ჩასული. ჰანსენი ცოტა არ იყოს აღელდა და მოითხოვა ჩემგან დახმარება. ახლაც მახსოვს, როცა ჩაცმაზე ვებმარებოდი, მკითხა:—როგორ გგონია, შეეძლება ასე ღრმად ჩასვლას, თუ ვერაო.

ხომ გახსოვს, ჰანსენ!

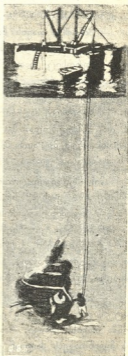
ჰანსენმა ისევ უსიტყვოდ დააქნია თავი. მე უპასუხე, რომ ვიკისრებდი ამ სამუშაოს იმის მაგივრად, მაგრამ მის გასამხნეველად დაუმატე: რასაკვირველია შესძლებ-მეთქი. ჰანსენი ჩავიდა. ბაწარი მე შეტერა. მალე მაცნობა, რომ მშვიდობით მიადწია ძირამდე. ამის შემდეგ ბაწარი ერთი წუთის განმავლობაში აღარ იძროდა. შევშინდი და უბძანე საჩქაროდ ამოეყვანათ. ჰანსენი მართლაც გრძნობა-დაკარგული ამოვიყვანეთ. როცა გონს მოვიდა, არაფერი არ ახსოვდა. ასე არ იყო, ჰანსენ?

— დიახ, მართალია, — დაეთანხმა ჰანსენი.

იმ დღეს მეტი არ გვიმუშავნია.

ზღვის მოქცევა დაიწყო და მუშაობა საშიში იყო.

მეორე დღით ტიმანსს ისევ ჰანსენის გაგზავნა უნდოდა, მაგრამ ამან უარი განაცხადა.

ჩვედი წყალში და სწორედ იმდენ ხანს დავრჩი, რამდენიც მიჭირო იყო ჯაქვის გასაქრელად.

— სრულიად უსარგებლო იქნებოდა ჩემი წახველა, ანუ ნიშნა ჰანსენმა.

— რასაკვირველია, — საჩქაროდ დაემოწმა ატკინსონი.

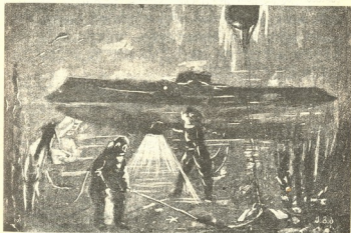
— ჰანსენმა თავის საზღვარს მიაღწია. მე კი მჯეროდა, რომ ჩემი საზღვარი მისას აღემატებოდა და მოვიწოდებე წასვლა. უფროსიც დათანხმდა. ჩავედი წყალში და სწორედ იმდენ ხანს დავრჩი, რამდენიც საჭირო იყო ჯაჭვების გასაყრელად და დაზიანებული ადგილების შესასწორებლად. სულ 20 წუთს ვიყავი, მაგრამ არა მგონია, რომ კიდევ ერთი წუთი მოცდა შემძლებოდა. 20 წუთის განმავლობაში იმ საშინელ სიმძიმის ქვეშ მუშაობა 50 ფუტის სიღრმეზე — რამდენიმე საათის მუშაობას უდრის.

ამის შემდეგ ატკინსონმა კიდევ მიაშო ერთი უბედური შემთხვევის შესახებ, რომელმაც დიდ გაჭირვებაში ჩააგდო. ერთხელ მუშაობის დროს ჩვრები დასჭირდა. ანიშნა, რომ დაბლა ჩავეზავნათ. ჩვრები მიიბეს ამოსაყვან ბაწარს. ამ დროს სასრუტავი მილები გაცხარებით მუშაობდნენ. ბაწარი მიღს მიეკრა და დაიხლართა. საბედნიეროდ მეორე ბაწარი გრძელი გამოდგა. დიდი გაჭირვებით ამოიყვანეს ატკინსონი.

— ასეთ პირობებში ვმუშაობთ და კიდევ ზედმეტ აპარატებს გვახვევენ თავზე, — უკმაყოფილოდ დაათვა ატკინსონმა თავისი ამბავი. როგორც შევნიშნე, საზოგადოდ ყველა მყვინთავეს ძალიან ეჯავრებათ ახალ-გამოგონილი იარაღები, მაგალითად — ელექტრონის სინათლე და წყალში ჩასატანი ტელეფონი.

— ეს სულ იმათი მოგონილია, ვინც თავის დღეში წყალში არ ყოფილაო, — ამბობენ ისინი. და მართლაც უმეტესი ამ გაუმჯობესებულ იარაღებისა, რომლებიც გამოუცდელ კაცს საუცხოო ეჩვენება, ყუთებში აწყვია და მხოლოდ გამოფენაზე თუ ნახავთ.

საქმის არა-მცოდნე კაცს გაუკვირდება, რისთვის უარ-
 ჰყოფენ მყვინთავეები ტელეფონს, რომელიც აკავშირებს მათ
 ზევით მყოფ თანაშემწესთან,—რატომ არ უნდათ გაანათონ
 ელექტრონით ის ადგილი, სადაც მუშაობაა საჭირო; მაგრამ
 როცა დაუკვირდებით გარემოებას, ხედავთ, რომ მყვინთავეები
 მართალნი არიან.

წყალქვეშ მუშაობა ელექტრონის სინათლით.

მყვინთავის ჯერ მარტო ტანისამოსი ნ ფუთს იწონის;
 ამას მოუმატოთ ბაწრები და მიღები, რომელთაც დიდი ყუ-
 რის გდება უნდა, რომ არაფერს მოედოს და არ დაიხლარ-
 თოს; ახლა კიდევ საჭიროა იარაღები. მას ისეც საკმაო ტვირ-
 თი მიიქვს თან და კიდევ მეტის წაღება, გინდა ეს საუკეთესო
 აპარატიც იყოს, არაფრად ექაშნიკება. ამ შემთხვევაში ის
 სამართლიანად გიპასუხებთ: „ჩემო კეთილო მეგობარო, თა-
 ვის დასალუპავად ისედაც საკმაო იარაღი მიმაქვს თან, და რა-
 ლა საჭიროა კიდევ დაუმატოო“.

ბნელაში მუშაობას დაჩვეულ მყვინთავს შესაძლებელია უერთარდებოა შეხების გრძნობა. ამ შემთხვევაში ის ბრძანს ემზავსება. მას კიდევ ეხმარება ჰაერის ბრქვევილი ბუშტები, რომელიც ამოდის მუზარადიდან და რამოდენიმე საყენის მანძილზე უნათებს შიდაშოს, შედის გემის ნახვრეტებში და მუშაობას უადვილებს. ეს ბუშტები სინათლის მაგიერობას ასრულებს, ადვილად აპოვნიებს გემის დაზიანებულ ადგილს. ამას ერთვის გაწრთვნილი მახვილი სმენა, რომლის შემწეობით მყვინთავი გამომდინარე წყლის ხმაზე ადვილად გამოიცილობს ხოლმე, სად არის ხვრელი.

ზამთარ-ზაფხულ მყვინთავი თბილ საცვლებს ატარებს. იანვრის ცივ დღეში ის უფრო თბილად გრძნობს წყალში თავს, ვიდრე მარიაშობისთვეში, როცა არა-ერთხელ აკანკალებულა წყალში სიცივისაგან. დიდხანს მუშაობა მყვინთავს, როგორც წინაღ ვთქვი, არ შეუძლია, არც ზამთარში, არც ზაფხულში. ხანგრძლივი მუშაობა ფილტვებს ავნებს და მალე ღალავს. რაც უფრო ქვევით მიდის მყვინთავი, მით უფრო ადრე სუსტდება. საზოგადოდ ასეთი აგებულებითის არა-ჩვეულებრივი შრომა მალე აბერებს მყვინთავს და ადრე უსპობს სიცოცხლეს. 50 წელზე მეტს ის იშვიათად ცოცხლობს. რაც უფრო ხანში შედის მყვინთავი, შრომის უნარი სრულიად ეკარგება, გონება უჩლუნგდება, გრძნობიერება და ნერვები უსუსტდება და გაკირვების დროს იგი სრულიად იბნევა. საკმარისია პატარა შეცდომა, ნიშანის ვერ გაგება, ან არევა, და მყვინთავი ან თითონ იღუპება, თუ წყალშია, ან ღუპავს ამხანაგს, თუ ზევით მუშაობს. მყვინთავისთვის კი უმთავრესად საჭიროა ხასიათის სიმშვიდე და სიმტკიცე. მაგრამ სამწუხაროდ უდროოდ დაბერებული მყვინთავი ვერ ურიგ-

დება თავის ბედს, გულს არ იტეხს, მუშაობას არ სტოვებს და მაგარ სასმელებს მიმართავს ხოლმე გასამხნევებლად. ეს კი ვერაფერი წამალია: დახმარების მაგივრად უფრო ხიფათში აგდებს. ამის გამო ბევრი მათგანი იღუპება. მეტია ლაპარაკი იმაზე, თუ რას განიცდის მყვინთავის ოჯახი, სანამ ის მუშაობიდან დაბრუნდება. კარის კაკუნი, ტელეფონის ზარი თავზარს სცემს მთელ ოჯახს. თითონ მყვინთავი ხომ თავისუფალ დროსაც ვერ ისვენებს რიგიანად. ის ყოველ წუთს მზად უნდა იყოს, რომ პირველ დაძახებაზე გაეშუროს იქ, სადაც საჭიროება მოითხოვს; და განა მოიპოვება ქვეყანაზე ისეთი ჯილდო, რომელიც შეეფერება ამ გაწვალებულ ცხოვრებას?

იქნება იმიტომ არ უყვართ მყვინთავეებს თავისი ცხოვრების შესახებ ლაპარაკი, რომ თავ-დავიწყება სურთ, არ სურთ იფიქრონ თავის უიმედო წარსულზე და მომავალზე, მით უფრო, რომ ეს ფიქრი ვერ გაამხნევებს, ვერ შესძენს იმ სიმტკიცეს და სიმშვიდეს, ურომლისოდ მყვინთავს მუშაობა არ შეუძლია.

იმ დღეს მზის ჩასვლამდე ვილაპარაკეთ. ბოლოს ატკინსონი სამუშაოდ წავიდა.

— მოამზადეთ ბაწარი, ჯაქვები ჩაუშვით!—ისმოდა გემზე მოკლე ბრძანება. ყველანი დაფაცურდნენ. აკრიალდა ბორბლები. გაისმა ჯაქვების ჩხარუნი და მალე „ამერიკა“ ჩაასვენეს თავის მუდმივ ბინაზე, ტალახში.

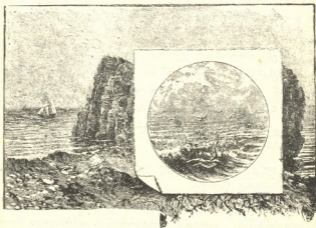
— საბრალო „ამერიკა“!—უნებლიედ გავიფიქრე მე.— რამდენი ბრწყინვალე დღე გინახავს ამ წუთისოფელში, რამდენი გიმუშავნია და ასე უსახელოდ დავასაფლავეს.

ლამდებოდა. უშველებელ ქალაქში ცხოვრება დულდა:
 იქ მეფობდა ბედნიერებისკენ მისწრაფება, იშლებოდა უკე-
 თესი მომავლის იმედები; აქ კი ყველაფერი უიმედო, სევდიო
 მოცული იყო. ნაპირზე ერთმანეთს გამოვეთხოვეთ. ატკინ-
 სონმა მაგრად ჩამომართო ხელი და მითხრა: ნახვამდისო.
 მეც გულით უპასუხე: ნახვამდის-შეთქი, რადგან ამ შესანიშ-
 ნავ ადამიანის ხელმეორედ ნახვა ძალიან მინდოდა.

მაგიტა.

(დახასრული იქნება)

ბრძოლა ადამიანისა ბუნებასთან

რით და როგორ ელაპარაკებიან ადამიანები ერთმანეთს
ათასი და მეტი ვერსის მანძილზე

ტ მ ლ ე გ რ ა უ ი.

(წერილი მეტაფორა)

ა მანძილსაც წინაღ ადამიანი ერთ თვეს
გაღიოდა ცხენით, თუ ურმით, ახლა
სულ ორიოდღე დღეში გარბის რკინის
გზებისა და ორთქლ-შავალ გემების შემ-
წეობით. მჭრამ მსწრაფლ-შავალი მან-
ქანა ადამიანის გადაყვან-გადმოყვანისა-
თვის და საქონლის თუ ბარგის გადა-
ტან-გადმოტანისათვის სულ წელი გა-

მოდგა უსაქიროესი ცნობების სწრაფად მიწოდებისათვის.

ამიტომ ადამიანი შეუდგა იმის ძიებას და გამოკვლევას,
თუ რით და როგორ მოაწყოს ამა თუ იმ ცნობის უფრო ჩქარად
გადაცემა. ჯერ კიდევ უწინდელ დროში გავრცელებული იყო
შემდეგი საშუალება ამბის საჩქაროდ მისაწოდებლად:
ანთებდნენ დიდ ცეცხლს მაღალ, განმარტოებულ გორებზე,
და ეს იყო ნიშანი, რომ ქვეყანას, მაგალითად, მტერი შემოესია.
ცეცხლის მაგიერ შემდეგ იწყეს წითელი, თეთრი თუ შავი
ბაირალების გამოკიდვა მაღალ კოშკებზე, ან სარკელოებზე,
და სხვა.

მაგრამ რა შესაღარებელია ასეთი საშუალებანი ახლანდელ ტელეგრაფთან, რომელიც ელექტრონის საშუალებით თვალის დახამხამებაში ატყობინებს მთელ ქვეყანას ყოველგვარ ამბავს ათასი და ათი ათასი ვერსის მანძილზე?!

ელექტრონის საშუალებით სიტყვების და მთელი აზრების გადაცემა პირველად გამოიგონა ინგლისელმა **მორზემ** 1830 წელს, და მას შემდეგ ისე სწრაფად გავრცელდა, რომ დღეს იშვიათია ქვეყანა, სადაც არ მოიპოვება ტელეგრაფი. პირველი ტელეგრაფი გაიმართა ინგლისში, 1838 წელს, შემდეგ საფრანგეთში—1842 წელს, ხოლო რუსეთში—1852 წელს.

გეოლოგებთან, როგორ აკეთებენ ტელეგრაფს: სდგამენ ბოძებს და ზედ სკიმივენ მავთულებს; ანუ სთბრიან არხებს, აწყობენ მილებს და გაჰყავთ შიგ მავთული. ამჟამად ევროპაში უფრო ეს მეორე გვარი სისტემაა მიღებული ტელეგრაფის კეთებაში.

რაკი ერთხელ იგემეს ადამიანებმა მეტის-მეტეი სარგებლობა და საკიროება ტელეგრაფისა, მაშინვე დაიბადა სურვილიც—გამართონ იგი ინგლისსა და საფრანგეთს შორის; ხოლო, რადგანაც ინგლისსა და საფრანგეთს შორის ვრცელი, 30—ვერსიანი სრუტეა, ამიტომ საკირო გახდა მავთულის გაბმა ზღვის **ფსკერზე** ჩაშვებით, ეს კი მეტად ძნელი საქმე იყო მაშინდელ, ჯერ კიდევ გამოუცდელ ტექნიკებისათვის.

რადგანაც რკინა წყალში მალე ეანგდება, ამიტომ გამოიგონეს მავთულის გახვევა რეზინის მილებში და ისე ჩაშვება ზღვების ფსკერზე. ასე გაკეთებულ მავთულს ჰქვია **კაბელი**. როცა დაამთავრეს კაბელის გაბმა და ჩაშვება ზღვის ფსკერზე ინგლისსა და საფრანგეთს შორის, აღმოჩნდა, რომ ამ ტელეგრაფს დასკირდა სიგრძით 38¹/₂ ვერსი კაბელი, წონით—12 ათასი ფუტი. დღესაც კაბელით უგზავნიან ერთმანეთს ტელეგრაფებს ეს ორი მეზობელი ხალხი.

ზღვის ქვეშ ტელეგრაფის გამართვამ ინგლისსა და საფრანგეთს შორის ახლა ის აზრი დაჰბადა, რომ შეიერთონ ასეთივე ტელეგრაფით **ევროპა და ამერიკა**. პირველ ხანებში ამ აზრის განხორციელება ყოველად მიუწოდომელ და შეუძლებელ საქმედ მიაჩნდათ, რადგანაც, როგორც იცით, უშველებელი ოკეანეა გადაკიშული ამ ორ ქვეყანას შორის. მაგრამ აღმოჩნდნენ ისეთები, რომლებსაც სწამდათ ასეთი მძიმე და ძნელი საქმის განხორციელება. ამათ გამოიღეს საკირო ფული და 1857 წელს საქმესაც შეუდგნენ. მაგრამ რკინის მკრეღმა მავთულშიც ვერ გაუძლო ატლანტიის ოკეანეს უზომო სიღრმეს და ტალღების ცემას და გაწყდა. მოთავეებმა მაინც ხელი არ აიღეს საქმეზე და ერთი წლის შემდეგ კვლავ შეუდგნენ ახალი კაბელის ჩაშვებას ოკეანეში, ინგლისსა და ჩრდილო ამერიკას შორის. საქმე ახლა კი გამარჯვებით დასრულდა, და როცა ახლად გამართული ტელეგრაფი პირველად ამეტყველეს, მოთავეების და განათლებული კაცობრიობის სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა!.. მაგრამ სწორედ მაშინ, როცა ამერიკელები და ევროპელები უკვე მიეჭვივნენ ამ თავიანთი ათასნაირი საქმეების ერთმანეთში ტელეგრაფებით გაზიარებას და კეთებას, ღიახ, სწორედ ამ დროს, ტელეგრაფმა უცბად შეწყვიტა მოქმედება და ველარას გზით ველარამოქმედეს იგი. ეს მოხდა სწორედ 23 დღის შემდეგ, და ამგვარად ოკეანემ კვლავ დააშორა ევროპა და ამერიკა ერთმანეთს. არ იცოდნენ—რა ექნათ, ან სად ეძიათ მიზეზი, რადგანაც მავთული ოკეანეს მიუწოდომელ სიღრმეზე იყო ჩაშვებული და ყველგან ხომ ვერ გასინჯავდნენ მას.

მოთავეები არც ახლა მიეცნენ უიმედობას და ექვსი წლის შემდეგ კვლავ შეუდგნენ ახალი კაბელის ჩაშვებას და გაბმას ევროპასა და ამერიკას შორის. ახალი კაბელი იწონიდა ერთ მილიონ ფუთზე მეტს და დაჯდა სულ 6¹/₂ მილიონი მანეთი. ერთი ბოლო ამ კაბელისა იმყოფება **ირლანდიაში**, ხოლო მეორე—**ნიუფაუნდლენდის** კუნძულზე, ჩრდილო ამე-

რიკაში. მანძილი მათ შორის ხუთი ათასი ვერსია. ამტყველდა კვლავ ტელეგრაფი ამ დაშორებულ ქვეყნებს შორის და მას მერე ამერიკის ამბები სულ რამდენიმე წუთში, ესე ვსთქვათ— ელვის სისწრაფით, ეფინება მთელს ევროპას და აზია-აფრიკას, ხოლო ამათი ამბები—ორსავე ამერიკას...

ამჟამად უკვე რვა კაბელია გამართული სხვა-და-სხვა ადგილას ახალსა და ძველ ქვეყნებს შორის. ასევე შეერთებულია ევროპა ავსტრალიასთან ოთხი კაბელით.

სიგრძე მთელ დედამიწის ზურგზე და ზღვა-ოკეანეების ძირებზე გამართულ ტელეგრაფის მავთულისა სამ მილიონ ვერსზე მეტია!..

ი. როსტომაშვილი

— მკითხველის — — წერილები. —

სამგლოვიარო წერილები

I

ქ-ნო რედაქტორო!

უმორჩილესად ვთხოვთ ეს წერილი დაბეჭდოთ. „გავიგე მგოსნის ვაჟას სიკვდილის ამბავი. აჰ გარემოებამ დიდათ დაზალონა. თუმც არც-კი მინახავს პოეტის სახე, მაგრამ მაინც დაესტირე მის ცხედარს, დაესტირე მის გულწრფელ კალამს, რომელმაც გაგვაცნო სწავლის საპირობება.

ფოთის სამოქალაქო სასწავლებლის მე-VI კლასის მოწაფე
მიშა მიქელაძე.

II

ქ-ნო რედაქტორო!

გავიგეთ ვაჟა ფშაველას სიკვდილის ამბავი, რომელმაც ძლიერ შეგვაწუხა მე და ჩემი და — ვერა. თუმცა არც-კი გვინახავს მგოსნის სახე, მაგრამ მაინც დაესტირით მის ცხედარს, დაესტირით მის კალამს, რომელმაც გაგვაცნო სამშობლო და სწავლის საპირობება შეგვაგნებია.

ბონის გიმნაზიის მე-III კლასის მოწაფე **გრიშა** და
იმისი და ვერა ორაგველიძენი.

შემოწირულებანი

ინტელიცენცია I

ქ-ნო რედაქტორო!

ჩვენ, სოფელ ბუკისციხის მოწაფეებმა: ფოკა კეკელიძემ, ლადო, სერგო, ესე, ვალიკო, კარლო, ზინა, ფატია, ტერეზია და მიხაკო ცინცაძეებმა, გრიშა ელენტმა, მიშა კალანდაძემ, ხარიტონ სიხარულიძემ, სანდრო სიმონიამ, ენია ქორიძემ და კარლო შარაშიძემ გავმართეთ საბავშვო უფასო წარმოდგენა და დამსწრეთა შორის შევავროვეთ შემოწირულება აკაკის ფონდის სასარგებლოდ 3 მანეთი და 14 კაპეიკი. გთხოვთ ეს ფული გადასცეთ დანიშნულებისამებრ.

II

ქ-ნო რედაქტორო!

ჩვენ, ბავშვებმა, გავმართეთ ს. მეჯვრისხევში საბავშვო წარმოდგენა. ხარჯს გარდა დაგვრჩა—5 მ. 25 კ. გთხოვთ ეს ჩვენი გულწრფელი შემოწირულება გადასცეთ ჩვენ მოძმე აქარლებს.

ნატ. ჩუბინიშვილი. სოფ. ფხალაძე. ნინა ფხალაძე. ელ. ჩქარელი. თამ. ჩქარელი. სან. ჩუბინიშვილი. დიმ. ჩუბინიშვილი. ლ. დავითაშვილი. ვახ. ფხალაძე. გ. ფხალაძე.

გამგე მარგალიტა ჩუბინიშვილი.

III

დაბა ლანჩხუთიდან, გრიშა ორაგველიძისაგან მივიღეთ აკაკის ფონდის გასაძლიერებლად 3 მან. 80 კაპ., რომელიც შემოვიტანა ლანჩხუთში გამართულ საბავშვო წარმოდგენიდან.

გასართობი

შარალუზი

(წარმოდგენილია ა. ნათრაძის მიერ).

I

ერთი—ქვეწარმავალია,
და მეორე—მცენარეო;
მესამე—მის ნახევარი,
რასაც იშვერს მკვებარეო;
ერთად ნახავ, თუ ამ ქვეყნად
არვინ არ ვაახარეო.

II

პირველითა იმერელი
დაგეთანხმებო,
მეორითა-კი ქართლელი
კარგად გაძლებო,
მესამე—სახლსა ქართლში აქვს,—
კაცი დადგებო;
ერთად—გლების ქობშია წახს,
ზეზე ვერ დგებო,
ვინც ვერ ნახავს, მუშაილისა
დღე დაადგებო.

რ ე ბ უ ს ი

(გამოდაგვიდა კ. დარაბეჯიძის შაერ)

3,,

დილის ცვარი ანუ?

მ

მამიშენის ქალიშვილი

მ

ურიათა წინას-
წარმეტყველი.

ქ ,, მ თ.

მე-6 №-ში მოთავსებულ შარადების და რებუსის აღსნა:

1) მტარვალი, — 2) ქაბუკი, — 3) არ გათეთრდება ყორანი, რა გინდა ხეხო, ქვიშითა.

„ნაკადული“-ს რედაქციაში

და

წიურ-კითხვის საგომადომების წიგნის მალაზიში იხილება შემდეგი წიგნები:

- 1) **ტომის თავგადასავალი**,— თბზ. მარკ ტვენისა, თარგმ. გრ. ყიფშიძისა, ფასი . . . . . 50 კ.
- 2) **რას გვიამბობს ოთახი**,—თბზ. აენაროუსისა, თარგმ. გ. ჯაფარიძისა, ფასი . . . . . 20 კ.
- 3) **დასურათებული ასაწყობი ანბანი**,—ფასი . . . 1 მ. 20 კ.
- 4) **სკრუჯი და მარლეი**,—საშობაო მოთხრობა, ჩარლზ დიკენსისა, თარგმანი ნინო ნაკაშიძისა, ფასი . 25 კ.
- 5) **დასურათებული საყმაწვილო მოთხრობები** პ. ქ. ანდერსენისა, ერ. სეტ. ტომპსონისა, გ. ინსაინისა და რ. კიპლინგისა, ფასი . . . . . 30 კ.
- 6) **ბავშვობა და სიურმე**.—მოთხრობა ლევ. ტოლსტოისა, თარგმ. ნინო ნაკაშიძისა, ფასი . . . . . 60 კ.
- 7) **ორი მხატვარი**,—თარგმანი დ. ავალიანისა, ფასი . . 15 კ.
- 8) **სამშობლო ბუნების ხარკე**, დასურათებული საყმაწვილო მოთხრობები,—ივანე ელიაშვილისა, ფასი. 30 კ.
- 9) **შობა**, მოთხრობა გურიის ცხოვრებიდან,—ნინო ნაკაშიძისა, ფასი . . . . . 5 კ.
- 10) **ახალგაზრდა მეფის სიზმარი და დევი—ეგოისტი**, ორი მოთხრობა ოსკარ უაილდისა, თარგმ. ივ. მაკავერიანისა, ფასი . . . . . 5 კ.
- 11) **დათო**,—ირ. ევდოშვილისა, დიდების მადიებელი, თარგმ ალ. შანშიაშვილისა, ფასი . . . . . 5 კ.
- 12) **მოთხრობები**,—ლაგერლეფისა და სხვა უცხო მწერლებისა. . . . . 5 კ.
- 13) **იგავ-არაკნი**,—125 დასურათებული, პატარა მოთხრობა, აეტორის სურათით, ალ. შირიანაშვილისა, ფასი . . . . . 75 კ.
- 14) **ბიძია თომას ქობი**,—რომანი ბიჩერ-სტოუსი ზანგთა განთავისუფლების დროისა, სურათებითა და ბიოგრაფიით, თარგმანი მ. კლიშიაშვილისა. 1 მ. 25 კ.

1915 წ. მიიღება ხელის მოწერა

დასურათებულ საყმაწვილო ჟურნალ **„ნაკადული“** საქართველოს
განმანათლებლო

„ნაკადული“ № 1

წელიწადი მეთვრამეტე

ჟურნალი **ნაკადული** გამოვა ჩვეულებრივი პროგრამით, საგანგებოდ არჩეულ სარედაქციო კომისიის ხელმძღვანელობით.

24 წიგნი „ნაკადულისა“ **12** წიგნი „ნაკადულისა“
მცირე წლოვანთათვის. მოზრდილთათვის.

36 სურათი ნაკადულის 1-ლ გვირგვინში.

საჩუქრად 1915 წ. მიეცემა მხოლოდ ორივე გამოცემის წლიურ ხელის მომწერლებს წიგნი: **დასურათებული „ხალხური ზღაპრები“**, —სამეგრელოში შეკრებადა იოსებ ყიფშიძის მიერ.

ფისი ჟურნალისა: წლიურად ორივე გამოცემა—**5 მან.** ნახევარ წლით—**3 მან.**, ცალ-ცალკე: მცირე წლოვანთათვის **24 წიგნი—3 მ.**, მოზრდილთათვის **12 წიგნი—3 მან.**, ფულის შემოტანა შეიძლება ნაწილ-ნაწილადაც.

საზღვარ გარედ: ერთი წლით **7 მ.**, ნახევარი წლით **4 მ.**

ვისთხოვთ ხელის მომწერლებს თუ ჟურნალი „ნაკადული“ არ მისდით, ერთი თვის განმავლობაში გვაცნობონ და ადრესის გამოცვლა დროზე შეგვატყობინონ. ადრესის გამოსაცვლელად—**40 კ.** შეიძლება მარკებით გამოგზავნონ.

ხელის მოწერა მიიღება

ტფილისში— „ნაკადულის“ რედაქციაში, ზუბალაშვილის სახლი, გოლოვინის პროსპ. № 8. Редакция „Накадули“, Головинский пр. № 8. შემოსასვლელი დავითის ქუჩიდან, № 2. და წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში, სასახლის ქ. **ქუთაისში**—ისიდორე კვიციანიძესთან, მ. ყაუხჩიშვილთან და თ. მთავარიშვილთან. **სამტრედიისში**—ვლ. ნაცვალაძესთან. **ფოთში**—თეოფილე კანდელაკთან დაკ. თელიასთან. **ბათუმში**—ტროფიმ ინასარიძესთან, ფოსტაში, ჭ ანასტასია ლომინაძესთან. **ოზურგეთში** ჭ **ლანჩხუთში**—ლევო იმნაძესთან. **თელავში**—ვანო ჰაატაშვილთან. **ახალციხეში**—კონსტანტინე გვარამაძესთან. **ბაქოში**—ნინო გელაშვილთან. **გორში**—ნინო ლომაურთან და ქეთევან ჯავახიშვილთან. **ჭიათურაში**—ივ. გომელაურთან. **ერევანში**—კ. ოდიშარიასთან. **აღიქსანდროპოლში**—ს. შატბერაშვილთან. **ნახიჩევანში**—სამ. მარჯანიშვილთან. **ხონში**—მ. ი. ჰავჭანიძესთან.

რედაქტორი **ნინო ნაკაშიძე**
გამომცემელი **მ. პავლე იოსებისძე** თუმანიშვილი.